

ORDU-FATSA CINGIRT KAYASI KAZISI HELLENİSTİK DÖNEM KALIP YAPIMI KABARTMALI KÂSELERİ

Ayşe Fatma EROL* – Deniz TAMER**

Anahtar Kelimeler: Cingirt Kayası • Hellenistik Dönem • Kalıp Yapımı Kabartmalı Kâseler • VI. Mithradates

Özet: Cingirt Kayası, Ordu/Fatsa İlçesi Yapraklı Köyü sınırları içinde bulunan konumuyla Antik Çağda Pontos olarak adlandırılan bölgede yer almaktadır. Ağırlıklı olarak yerleşimin zirve kesiminde yürütülen kazı çalışmalarından elde edilen verilere dayanarak, Geç Hellenistik Dönemde VI. Mithradates'in Karadeniz bölgesinde kurduğu Phrouria karakterli yerleşimlerinden birisi olabileceği önerilmektedir.

Kalıp yapımı kâseler Hellenistik Dönemin önemli seramik formları arasındadır. Hemen hemen her Hellenistik yerleşimde rastlanan bu kâseler, yarı küresel formu, kulpsuz ve ayaksız, genellikle dış yüzeyleri kabartma bezemelerle süslenen içki kaplarıdır. MÖ 3. yüzyılın ortalarından biraz sonra Atina'da ortaya çıkan ve *kantharos*ların yerini alan kalıp yapımı kâseler, metal kapların taklitleri olarak üretilmişlerdir.

Bu çalışmanın temel amacı, Anadolu'nun Doğu Karadeniz kıyıları özelinden, Karadeniz Bölgesi arkeolojisi genelinde, kalıp yapımı kabartmalı kâselerle ilgili yapılan çalışmalara katkı sağlamak ve veriler ortaya koymaktır.

Ele geçen örnekler; Ağız Kenar Bandı ve *kalyps* üzerinde yer alan motifler, Uzun Taç Yapraklılar, Kozalaklılar ve Bindirme Yapraklılar olmak üzere 4 grup altında incelenmiş ve bu kâselerin çoğunluğunun bölgesel/yerel üretimler olduğu anlaşılmakla birlikte, ithal örneklerin de olduğu tespiti yapılmıştır.

HELLENISTIC MOULD MADE RELIEF BOWLS FROM ORDU-FATSA CINGIRT KAYASI EXCAVATIONS

Keywords: Cingirt Kayası • Hellenistic Period • Mould Made Relief Bowls • Mithradates VI

Abstract: Cingirt Kayası is located in Yapraklı Village, Town of Fatsa, City of Ordu and is thus in the area that was called Pontos in ancient times. Based on excavations, predominantly focused on the summit, it is suggested that the settlement can be dated back earliest to the Late Hellenistic Period and that it bears characteristics of a Phrouria founded by Mithradates VI in the region.

Mould made relief bowls are among the prominent forms of the Hellenistic Period. These bowls, which were found in almost each Hellenistic settlement, had hemispherical bodies, without handles or foot, and produced by a mould. They were used as drinking cups, with their exterior surfaces decorated with reliefs. Shortly after mid-3rd century B.C, these bowls were first seen in Athens as drinking vessels, taking over the function formerly served by the *kantharos*. These forms were seen to be produced under the influence of metalwork.

This study aims to share archaeological data obtained from Cingirt Kayası excavations on the shores of Eastern Black Sea region of Anatolia and to contribute to the studies related to mould made relief bowls through the Black Sea Basin.

We observed the following four main categories in Cingirt Kayası: Rim Pattern band and Calyx, long petal bowls, pinecone bowls, and imbricate bowls. The bowls studied in this piece were either produced locally in Black Sea Region, or were imported.

* Doç. Dr. Ayşe Fatma Erol, Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, 06500 Teknikokullar, Ankara, e-posta: ajferol@gazi.edu.tr

** Deniz Tamer, Gazi Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Doktora Öğrencisi, e-posta: astyanaks9@yahoo.com
Gönderilme tarihi: 03.04.2017; Kabul edilme tarihi: 31.10.2017

Giriş

Antik Çağda Pontos Bölgesi coğrafi sınırları içerisinde kalan, günümüzde Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Cıngırt Kayası, Fatsa İlçe merkezine 5 km mesafede, Yapraklı Köyü sınırları içinde, 200 m rakımlı ve iki parça halinde yükselen kireçtaşı ve volkanik tüflerden oluşan doğal bir kayalığın üzerinde, denize ve vadiye hâkim bir konumda yer almaktadır (Res. 1).

Cıngırt Kayası'nda 2012 yılında başlayan kazı çalışmaları¹, 2012-2014 kazı sezonu boyunca ağırlıklı olarak yerleşimin zirve kesiminde ve bunun yanında kuzey yamaçta yürütülmüş olup, söz konusu kesimler için en erken Pontos kralı VI. Mithradates (MÖ 120-63) Döneminden başlayarak², Roma ve Bizans Dönemlerindeki iskân sürekliliğine ışık tutacak arkeolojik verilere ulaşılmıştır³.

Çalışmanın konusunu oluşturan seramikler, yukarıda belirtilen yıllarda yerleşimin zirve kesiminde yürütülen kazı çalışmalarından ele geçen materyaldir.

Cıngırt Kayası Hellenistik Dönem kalıp yapımı kabartmalı kâselerinin tanıtım ve değerlendirmesinden önce, bu kâselerin köken ve gelişimleri, üretildikleri belli başlı atölyeler arasındaki form, hamur, astar farklılıkları ve Cıngırt Kayası buluntuları

ile doğrudan ilişkili olan grupların atölye ve yayılım alanları gibi özelliklerine kısaca değinilecektir.

Yaklaşık olarak yarım küre forma sahip, dış yüzleri bitkisel ve figüratif kabartmalarla bezeli, kalıpta şekillendirilmiş, kulpsuz ve kaidesiz olan, *symposium*larda kullanılan⁴ ve işlev olarak *kantharos*ların yerini alan⁵ MÖ 3. ve 2. yüzyıllar boyunca yaygın kullanılan içki kaplarıdır⁶.

Kâselerin üretildiği çark yapımı yarım küre biçimli kalıpların⁷ iç kısmı, yivlerle yatay bölümlere ayrılıp, henüz yaşken içine geometrik, figüratif ve bitkisel motiflerden oluşan damgalar basılır. Özellikle bitkisel bezemelerde detaylar elle işlenir ve sonrasında fırınlanırdı. Daha sonra kalıbın içine, kâsenin hamuru yayılıp çarkta çevrilirdi. Böylece kalıbın içindeki desen kâsenin dış yüzeyine çıkmış olurdu. Hamurun nemini atmasıyla birlikte küçülen kâse kolaylıkla kalıptan ayrılır ve tercihen bazı motif detayları çizilirdi. Ağız kısmı sonradan eklenir ve kâse kurduğunda astarlanarak fırınlanırdı⁸.

Benndorf bu kapları, Athenaios tarafından bahsedilen Megaralıların kullanıldığını

¹ Cıngırt Kayası kazısı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izinleriyle, Ordu Müze Müdürlüğü Başkanlığında, Doç. Dr. Ayşe Fatma Erol'un Bilimsel Danışmanlığında bir ekiple yürütülmüştür.

² Yerleşimin VI. Mithradates Döneminde bir phourion işlevinde olduğu önerilmektedir bkz. Erol, 2013, 183-185, 189; Erol – Tamer 2014, 73-85; Erol, 2015, 459-460; Erol – Yıldırım, 2016, 133-143. Phourion askeri karakterli garnizonlar için kullanılan bir terimdir bkz. Højte 2009, 103.

³ Erol 2013, 183-196; Erol, 2014, 383-400; Erol – Tamer, 2014, 73-85; Erol, 2015, 453-461.

⁴ Kâselerin üzerinde yer alan sahneler, kapların işlevlerine uygun olarak bezendiklerini göstermektedir Edwards 1956, 90; Bu kâseler, diğer kabartmalı dekorasyona sahip formlarla birlikte bir içki takımını oluştururlar Rogl 2014, 114, 119, 126, 127; Rogl 2010, 657-666; Schmid 2006, 72-82.

⁵ Bu değişimin açıklamasında, Kerameikos'ta Dipylon B-1 çukurunun aşağı seviyelerinde *kantharos*lar yaygınken, kalıp yapımı kâselerin bulunmaması, yukarı seviyelerde ise *kantharos*lar çok nadir görülürken, yerine çok sayıda kalıp yapımı kâsenin bulunması kanıt olarak sunulmaktadır Braun 1970, 166-170.

⁶ Bouzek – Jansova 1974, 15.

⁷ Kalıplar da, kâseler gibi farklı profillere sahiptir. Edwards 1956, 86, Fig. 2.

⁸ Daskalakis 2012, 227, dn. 3; Rogl 2014, 113; Rotroff 1982, 4; Kossatz 1990, 1.

diğinbir kâse olan “gaulasdan”⁹ dolayı, “*Megara Kâseleri*” olarak adlandırmıştır¹⁰. Araştırmacılar tarafından söz konusu kâseler için çeşitli adlandırmalar yapılmıştır. Thompson¹¹, Hellström¹², Jones¹³, Bouzek¹⁴ “*Megara kâseleri*”; Rotroff¹⁵ “Kalıp yapımı kâse”; Schwabacher¹⁶ “Hellenistik Kabartmalı Seramik”; Waage “Kalıplanmış kâse”¹⁷; Rotroff ve Oliver¹⁸ “Yarımküre kalıp yapımı kabartmalı kâse”; Edwards¹⁹ “Kalıplanmış kabartmalı kâse” terimini kullanmıştır. Antik Yunanda Atinalılar tarafından kullanılan ve yarım küre anlamında “*Hemitomos*” olarak adlandırılan bu kâseler, Athenaios’un içki kâseleri kataloğundaki adlardan biridir²⁰.

Bu kâseler prototipleri olmaksızın, altın, gümüş gibi metal örneklerin taklidi olarak aniden ortaya çıkmıştır²¹ ve metal kaplardaki standartlaşmaya karşılık yeni tiplerin oluşumunu sağlayarak üretim çeşitliliğine yol açmıştır²². Atina’da MÖ 3. yy’ın 3. çeyreğinde III. Ptolemaios Euerge-

tes zamanında Mısır-Atina ilişkileri sonucunda Atinalı çömlekçiler tarafından üretilmeye başlanmış²³ ve metal prototiplerine göre çok daha ucuza mal edilmeleri ve kolaylıkla temin edilebilmeleri nedeniyle kısa sürede Atina sınırlarının dışına taşmıştır²⁴.

MÖ 3. yüzyılın son çeyreğinde Korinth ve Argos’da²⁵, Sparta’da²⁶, Elis’de²⁷ bu kâseler üretilmeye başlamış ve MÖ 2. yüzyılda yerel üretimler olarak tüm Akdeniz çevresinde görülmüşlerdir²⁸. Form ve bezeme farklılıkları göstermekle birlikte,

⁹ Athenaeus (a), XI. 467c; Athenaeus (b), 744; Rotroff 1982, 2.

¹⁰ Benndorf 1883, 117, 118.

¹¹ Thompson, 1934, 351.

¹² Hellström 1965, 19.

¹³ Jones 1950, 163.

¹⁴ Bouzek – Jansova 1974, 14.

¹⁵ Rotroff 1982, 2, 3.

¹⁶ Schwabacher 1941, 182.

¹⁷ Waage 1948, 29.

¹⁸ Rotroff – Oliver 2003, 91.

¹⁹ Edwards 1975, 150.

²⁰ Bu kap ismi Athenaios tarafından İskenderiyeli bir dilbilimci olan Pamphilos’tan alıntılanmıştır. Athenaeus (a), XI. 470d; Athenaeus (b) 749; Edwards 1956, 83, 84 dn. 2, 2a; Rotroff 1982, 3.

²¹ Hellenistik Dönemde İskenderiye’nin metal işleme merkezi olarak önemli bir yer tutması ve bu kâselerin prototiplerinin metal olması nedeniyle çıkış merkezi Mısır’da aranmıştır Pagenstecher 1913, 65; Courby 1922,169; Thompson 1934, 455; Ancak söz konusu merkezden ele geçen kâselerin de Delos ithali olduğu anlaşılmıştır. Hausmann 1959, 21.

²² Akamatis 1993, 316.

²³ Rotroff 1982, 6-13; Rotroff 2006, 359; Nil deltasındaki Toukh-el Qarmous’da bulunan bir gümüş yarım küresel kâse, Atina Milli Müzesi’nde bulunan çok erken tipte bir seramik kalıp yapımı kâse ile büyük benzerlik göstermektedir. Ithaka’dan bir gümüş kap üzerinde birbirini izleyen *akanthus* yaprakları ve ucu sivri *lotus* taç yapraklarından oluşan dekorasyonu kalıp yapımı kâselerle paralellik göstermektedir Rotroff 1982, 6. Thomson’da bezemede görülen palmiye dalı ve *lotus* gibi unsurların Mısır sanatı etkisi olduğunu ileri sürer Thompson 1934, 455-457; Thompson bu kâselerin üretimini MÖ 3. yüzyılın başlarına tarihlemekte ve Atina A grubunda başlatmaktadır Thomson 1934, 313-330, 457. Burke – Pollitt ise bu kapların ortaya çıkışı için MÖ 3. yy sonunu önermektedir Burke – Pollitt 1975, 91.

²⁴ Rotroff 1982, 10; Kalıp yapımı kabartmalı kaselerin üretimi boyalı figürlü seramiklerin üretiminden daha kolay olması nedeniyle, önceden Hellenistik seramik tekniklerini basite indirgeyerek kaliteli sofrta takımları üreten çoğu yerel merkez, daha sonra bu kaselerin taklitlerini üretmiştir. Bouzek – Jansova 1974, 14.

²⁵ Siebert 1978, 159 vd; Korint’te MÖ 146 yılında, Argos’da ise MÖ 1. yy başında üretim durmuştur. Domaneantu 2000, 14.

²⁶ MÖ 3. yy sonu - MÖ 2. yy başında üretim başlamış olmakla birlikte, üretimin bitiş tarihi belirsizdir. Domaneantu 2000, 14.

²⁷ MÖ 130 ile 80 arasında üretim yapılmıştır Domaneantu 2000, 14.

²⁸ Hellström 1965, 20; Batı Anadolu’da en erken parçalar Pergamon’da Asklepion’un 8. yapı katından ele geçmekle birlikte, MÖ 200-191’e tarihlenen 9. yapı katında daha belirgin olarak görülmektedir Ziegenaus – Luca 1968, 123-125, 130 vd.; Metropolis stoasının kuzeyindeki tabakalarda sikkelerle birlikte ele geçen kaseler, MÖ 3. yy’ın ikinci çeyreğinden önce üretimin başladığını göstermiştir. Gürlü 1994, 38.

Ege Adaları²⁹, Makedonya³⁰, Karadeniz havzası³¹, Kuzey Afrika³², Suriye³³, İtalya³⁴dâhil Batı Akdeniz'den Orta Asya ve Afganistan'a kadar birçok merkezde bu kâseler üretilmişlerdir.³⁵ Hellenistik dünyada içki kapları arasında en yaygın olan tipdir³⁶.

Delos kâseleri yaklaşık olarak MÖ 2. yüzyılın 2. çeyreğine verilmektedir³⁷. Anadolu'dan ele geçen kâselerin Delos üretimi olduğu düşünülmüş³⁸ ancak sonrasında Delos'un sadece bir ihraç merkezi olduğu anlaşılmıştır³⁹. Seiterle'nin 1980 yılında bulduğu kâse kalıplarından bir bölümünün Ephesos'da üretildiği anlaşılmıştır⁴⁰.

Kalıp yapımı kâselerde temel iki form görülmekte olup⁴¹ Attika örnekleri

erken grubu oluşturmaktadır ve metal örneklerden esinlenmiştir⁴². Korinth kalıp yapımı derin kâseler de Attika örnekleri ile benzer form özellikleri göstermektedir⁴³.

Attika formuna göre daha sonraki tarihlerde ortaya çıkan⁴⁴, Güney Ionia atölyelerinde üretilen ve Delos'da çok sayıda ele geçen diğer form ise; gövdenin dik olarak yükseldiği, bazen keskin bir geçişle bazen ise gövdenin devamı halinde içe dönerek bir ağız oluşturan, yarı küresel ve bazı örneklerde küreye yakın basık gövdeli ve dolayısıyla dar bir hacime sahip ve düzleştirilmiş kaidelidir⁴⁵. Bu grubun üretimi güçlü ticari faaliyetler gösteren Ephesos⁴⁶, Miletos⁴⁷ ve Priene'de⁴⁸ yoğun-

²⁹ Amorgos, Samos, Delos, Limni, Naksosadalarında ve Makedonya'da yerel üretim yapan atölyeler bulunmuştur. Daskalakis 2012, 228; Girit Gortys'de MÖ 3. yy sonu - MÖ 2. yy başı ile MÖ 2. yy sonu arasında üretim yapılmıştır Domaneantu 2000, 14.

³⁰ Anderson-Stojanović 1992, 29-35.

³¹ Levi 1964, 225-272; Blavatskij 1959, 174-176; Loseva 1962, 195-205; Şurgaja 1962, 74-79; 1963, 107-111; Selov 1966, 159-162; 1969, 220-247; Kovalenko, 1996, 51-57; Michalowski 1958, 70-72; Galabov 1965, 40; Ognenova 1960, 228; Gaidukevich 1958, 209; 1971, 156, 157; Usacheva 1978, 101; Samojlova 1984, 127.

³² Kenrick 1985, 108-113

³³ Christensen – Johansen 1971, 24-16, Waage 1948, 29, 30.

³⁴ MÖ 2. yy başı ile MÖ 50 arasında İtalya coğrafyasında üretilen kalıp yapımı kâseler, form olarak yuvarlak dipli, dudaktan omuza yüksek geçişe sahip olup, kronolojik olarak 3 grup altında incelenmiştir. Moevs 1980, 171, 183-206.

³⁵ Courby 1922, 327, 367-368, 396, 414.

³⁶ Rogl 2014, 113.

³⁷ Delos'da bulunan kalıp yapımı kâseler MÖ 166-69 yılları arasına tarihlenmektedir. Loumonier 1977, 7.

³⁸ Laumonier 1977, 3; Laumonier, Delos'da bir atölyenin dışında, kalıp yapımı kâse üretiminin olmadığından söz eder Laumonier 1973, 253-254.

³⁹ Anderson-Stojanović 1992, 30; Guldager-Bilde 2010, 272, 275; Grzegorzólka 2010, 25.

⁴⁰ Seiterle 1982, 145; Kossatz 1990, 134.

⁴¹ Gürlér 1994, 39.

⁴² Courby 1922, 279, Fig. 47.1; Thompson 1934, 454; Atina'nın önemli atölyelerinin üretimleri, genellikle yarı küresel ve çok az sayıda olmakla birlikte parabolik ve kareye yakın profilli formlara sahip olup, ağız kenarları düzgün ve dışa dönüktür Rotroff 1982, 14; Atina'da görülen bu form, dar dibe sahip olup, madalyon bölümleri küçük olduğu için zemine dengeli bir biçimde oturmamaktadır. Rotroff 2006, 357-359; Atina'da standart duruma gelen bu form, MÖ 2. yüzyılın ortasında uzun petalli kâselerin ortaya çıkmasıyla birlikte değişmiş ve bir Anadolu etkisi olarak daha sığ ve daha düz dipli kâseler üretmeye başlamış ve ardından konsantrik yarım daire motifli ve ağız motifli kâseler üretilmiştir Rotroff 1982, 16-39.

⁴³ Weinberg 1949, Lev. 13-15; Edwards 1981, Lev. 41-48.

⁴⁴ Ephesos'taki en erken buluntular MÖ 3. yüzyılın son çeyreğine aittir. Mitsopoulos-Leon, 1991 13-67.

⁴⁵ Courby 1922,279, 280, 368; Thompson 1934, 454; Laumonier 1977, 2-3. Hamur genelde az ya da çok mika içerir. Astar mat ya da hafif parlaktır. Hamur'un rengi ve astarı fırınlamaya bağlı çeşitlilik göstermektedir. Hamur rengi turuncu, açık kırmızı, açık kahverengi, kahverengi, açık ve koyu gri; Astar rengi turuncumsu kırmızı, koyu kırmızı, koyu kahverengi, koyu gri ve siyahtır. Grzegorzólka 2010, 25.

⁴⁶ Mitsopoulos-Leon, 1991,13, 67-74; Dereboylu 2001, 28-44; Gassner 1997, 71-88.

⁴⁷ Kossatz 1990, 104-108.

⁴⁸ Wiegand – Schrader 1904, 401-409.

laşmaktadır. Ephesos-Ion atölyeleri olarak adlandırılan birçok atölye bulunmaktadır⁴⁹.

Kuzey Ionia, Aiolia ve Mysia (Pergamon⁵⁰, Kyme⁵¹, Myrina⁵² ve Daskyleion⁵³) kentlerinde üretilen kâseler ise genel olarak Attika ya da Delos tipine benzer ya da daha farklılaşmış yerel form özellikleri gösteren varyasyonlardan oluşurlar.

Roma'nın Doğu Akdeniz'de artan etkisiyle yeme ve içme alışkanlıkları, yemek odalarının mimari ve mobilya tarzı değişmiş ve buna bağlı olarak içki kaplarının formları da değişime uğramıştır. *Sigillata*ların yaygınlık kazanmasından önceki süreçte kalıp yapımı kâselerin kültürel değişime bağlı olarak *Symposia*'larda kullanımına yönelik değişimi en güzel Ephesos üretimi kâselerde gözlenmektedir. Daha dengeli bir dibe sahip olan bu kâseler *symposiumlar*

ve günlük yaşam için sıradan içki kapları olarak kullanılmıştır⁵⁴.

Bu kâselerin popülerliği *Sigillata*ların MÖ 1. yüzyılın ortalarında yaygınlaşmasıyla azalmıştır⁵⁵. Bu sona eriş bölgeden bölgeye kronolojik olarak farklılık göstermektedir⁵⁶.

Cıngırt Kayası Örnekleri

Cıngırt Kayası 2012-2014 kazı sezonu çalışmaları ağırlıklı olarak yerleşimin zirve kesiminde yürütülmüş olup, söz konusu kesimde yürütülen kazı çalışmalarından ele geçen kalıp yapımı kabartmalı kâselere ait parçalar arasından seçilen 27 örnek, bu çalışma kapsamında değerlendirilmektedir⁵⁷. Katalogta belirtildiği gibi, bunların 23 adedi K16 açmasından, geriye kalan 4 adedi K17, L17, L18 ve P20 açmalarından ele geçmiştir⁵⁸ (Res. 2). K16 açması kalıp yapımı kâselerin ağırlıklı olarak ele geçtiği kesimdir. Söz konusu örnekler arasında yer alan bindirme yapraklı kâse parçaları; sektör, plankare ve kot bazında birbirlerini tamamlayan ve kısmen tümlenen grupları oluşturarak, formlar hakkında

⁴⁹ Ephesos'ta Magnesia Kapısı, Prytaneion ve Bazilika'dan çok sayıda kalıp ele geçmiştir Rogl 2001, 99; Rogl 2014, 114-119; Mitsopoulos-Leon 1991, 69; Apollonios, Menemakhos, Philon, Hera(ios), Monogramist ve Kopyacı önemli Ion atölyeleridir Mitsopoulos-Leon 1991, 69, 70; Rogl 2014, 132-135. Rogl, Laumonier tarafından Güzel Medusalar, Asalı Komedyen ve Küçük Kıvrık Gül olarak adlandırılan atölyelere ait ürünlerin Monogram atölyesi ürünü olduğu değerlendirilmesinde bulunmaktadır: Rogl 2001, 101.

⁵⁰ Dışa çekik ağız kısmından daralarak dışbükeylik oluşturan bir gövdeye geçiş yapan form tam bir S profili çizer. Luca-Radt 1999, 92; Bouzek 1974, 17.

⁵¹ Kronoloji ve atölye farklılıklarına bağlı olarak değişiklik gösteren Kyme kâseleri genel olarak hafif dışa yatık dudak profili ve belirsiz bir S kıvrımıyla Delos kâselerinden daha çok Pergamon kâselerine yakındır. Ancak tam S formlu örnekler sadece Pergamon ithallerinde görülmektedir Bouzek– Jansova 1974, 17.

⁵² İçe eğik ağızlı Delos tipine benzer derin kâselerdir. Courby 1922, 402.

⁵³ Daskyleion kâselerinin gövdesi yarı küresel ve sığdır. Dışa doğru genişleyen dudağa geçiş yumuşak kıvrımlarla verilmistir. Bu geçiş belli belirsiz bir "S" çizer Dereboylu 2003, 55, 56.

⁵⁴ Özellikle Philion atölyesi üretimi kaplar bu değişimi yansıtan en güzel örneklerdir. Bu kaplar Ionia bölgesinde, tüm Doğu Akdeniz ve Karadeniz bölgesinde görülmektedir. Ephesos'un içinde ve dışında yer alan kontextlerde MÖ 2. yy'n sonundan, MÖ 1. yy'n ilk 10 yılında üretilmişlerdir Rogl 2014, 133, 134.

⁵⁵ Akamatis 1993, 22.

⁵⁶ Rogl 2014,114; Antiokheia'da bu kapların MS 1. ve 2. yy boyunca azda olsa üretildiği görülmektedir Waage 1948, 30.

⁵⁷ Cıngırt Kayası kazılarında ele geçen kalıp yapımı kabartmalı seramik örnekleri, öncül yayınlarımızda yerleşim kronolojisini destekleyen örnekler bazında tanıtılmıştır bkz. Erol 2014, 385, 386, resim 7; Erol – Tamer, 2014, 83, fig. 22/1-3; Erol, 2015, 453, fig. 8/1-3. Söz konusu materyalin de dâhil olduğu Cıngırt Kayası seramikleri Doktora tezi kapsamında Deniz Tamer tarafından çalışılmaktadır.

⁵⁸ Cıngırt Kayası zirve kısmı planı için bkz. Resim 2.

biraz daha net veriler sunmamızı sağlamaktadır.

Çalışma kapsamına alınan örnekler için Cingirt Kayası yerleşiminin stratigrafisi göz önünde bulundurularak, paralel örneklerin yardımıyla tarihlendirme yoluna gidilmiş, Karadeniz'deki merkezlerin yanı sıra genel kronoloji ve bu kapları konu alan temel literatür dikkate alınmıştır.

Cingirt Kayası kalıp yapımı kâselerin sınıflandırmasında kil, astar, form gibi özellikler dikkate alınmakla birlikte, F. Courby, A. Laumonier ve C. Domaneantu tarafından oluşturulan dekorasyon ve dekorasyonu oluşturan damgaları esas alan sistem kullanılmıştır⁵⁹. Ancak damgaların farklı atölyelerde taklit edilmeleri ve bir stilden diğerine geçişin kesin olmaması net tarihlendirme yapılmasını engelleyebilecek bir problemi de ortaya koymaktadır⁶⁰.

Kalıp yapımı kabartmalı kâseler kil ve astar rengi bakımından çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitlilik sadece farklı üretim merkezlerinden kaynaklanmayıp, bulunduğu kentin farklı atölyelerinin etkisinden de kaynaklanabilmektedir⁶¹. Bu neden-

le seramik üzerinde yer alan bezeme unsurları ve kâselerin form özellikleri değerlendirilmeksizin, sadece kil ve astar özellikleri göz önüne alınarak tek bir atölye bölgesine mal etmek doğru bir sonuç vermemektedir. Dolayısıyla Cingirt Kayası'ndan ele geçen kalıp yapımı kâseler değerlendirilirken, söz konusu temel unsurlar bir arada yorumlanmaya çalışılacaktır.

Hamur ve astar rengine bakıldığında, ele geçen parçaların ağırlıklı olarak gri hamurlu ve siyah/gri astarlı ve kırmızı hamur kırmızı/kırmızı kahverengi astara sahip oldukları ve parçaların farklı hamur gruplarına ait örnekler içerdiği görülmektedir. Bunların özelliklerine bakıldığında;

Hamur 1; koyu gri renkli, çok küçük gözenekli bir dokuya sahiptir. Çok yoğun mika katkısı görülmektedir. Hafif parlak siyah astara sahip olan bu grubun bazı örneklerinde aşınma nedeniyle astar koruna gelmemiştir. Hamur 1 grubuna giren Kat. No. 3 (Res. 3,3), Kat. No. 10 (Res. 3,10), Kat. No. 9'da (Res. 3,9) gösterilen üç örnek Ion atölyeleri üretimidir⁶².

⁵⁹ Courby 1922; Laumonier 1977; Domaneantu 2000; Form, astar ve kil karakterleri gibi yapısal özellikler yardımıyla kalıp yapımı kâseleri sınıflandırmak ve karşılaştırmalı tarihlendirmeye tabi tutmak genellikle mümkün olmamaktadır. Söz konusu yapısal özellikler ancak ana hatları belirlemede yardımcı olmaktadır. Dereboylu 1994, 26; Dereboylu 2003, 55 vd.; Gürler 1994, 38; Gürler 2003, 9 vd.; Anlağan 2000, 17.

⁶⁰ Gürler 1994, 9. Laumonier, büyük atölyelerin motiflerinin sistematik olarak kopya edildiğini, ayrıca atölyede çalışan kalıpcı ve damgacıların, bir atölyede sürekli kalmadıklarını, farklı atölyelere gittiklerini ifade etmektedir. Laumonier 1977, 5.

⁶¹ Ephesos üretimi kalıp yapımı kâselerde 10 farklı seramik yapısı tanımlanmıştır. Tüm farklı seramik yapılarının ince kesit analizleri tek bir petrolojik kil yapısı göstermiş ve mineralojik oluşumlarının oldukça homojen olduğunu ortaya koymuştur. Bununla

birlikte astar ve kil; kırmızı, portakal rengi, kahverengi, gri gibi renklerden oluşan geniş bir çeşitlilik göstermektedir. Kilin karakteristiği beyaz katkılar ve mikadan oluşmaktadır. Görsel farklılıklar pişirme derecesinin farklılığından kaynaklanmaktadır. Magnesia kapısında yer alan ΠΑΡ atölyesinin üretim kalıpları, Menemachos atölyesi kalıplarından oldukça farklı bir bileşim gösterdiği H. Mommsen tarafından yapılan "nötron aktivasyon" analizleriyle ortaya konulmuştur Rogl 2014, 139 d.n. 18; Bu bağlamda bütün kaplar için yerel veya bölgesel köken önerilebileceği belirtilmiştir. Rogl 2014, 122,126.

⁶² Grzegorzólka atölye damgası bulunmayan ya da kâsenin dibinde yer alan madalyon bölümünden ağız kısmına kadar korunmuş net örnekler dışında, bordürü korunmuş ve çeşitli Ephesos atölyelerinde motif olarak paralelleri bulunan örnekler için genel olarak Ion kâseleri nitelendirmesinde bulunmuştur. Grzegorzólka 2010, 27. Söz konusu durum Cingirt Kayası seramikleri için de geçerlidir.

Hamur 2; gri renkli, sıkı bir hamur dokusuna sahiptir. Çok ince mika katkısı görülmektedir. Hamur 2 grubuna giren Kat. No. 1 (Res. 3,1), Kat. No. 2 (Res. 3,2), Kat. No. 4'te (Res. 3,4) gösterilen üç örnek Ion atölyelerini taklit eden Kuzey Ege ve Troia bölgesi atölyeleri üretimidir⁶³.

Hamur 3; az miktarda çok ince mika içeren kırmızı renkli hamura sahip olup, tek bir örnekle temsil edilmektedir. Astar kalın, parlak, iyi korunmuş ve koyu kırmızı renktedir. Hamur 3 grubuna giren Kat. No. 5'de (Res. 3,5) gösterilen tek örnek Batı Anadolu üretimidir⁶⁴.

Hamur 4; mavimsi gri renkli, çok mat siyah astarlı temiz bir hamura sahiptir. Mika katkısı görülmemekle birlikte, bazı örneklerde çok seyrek çok ince (birkaç mika taneciği) göze çarpar. Yine bazı örneklerde çok ince kireç tanecikleri de görülmektedir. Bu grubun örnekleri Kat. No. 6 (Res. 1/6), Kat. No. 8 (Res. 3,8), Kat. No. 12 (Res. 4,12), Kat. No. 13 (Res. 4,13), Kat. No. 14 (Res. 4,14), Kat. No. 15 (Res. 4,15), Kat. No. 16 (Res. 4,16), Kat. No. 17 (Res. 4,17), Kat. No. 18 (Res. 4,18), Kat. No. 19 (Res. 4,19), Kat. No. 20 (Res. 4,20), Kat. No. 21 (Res. 5,21), Kat. No. 23 (Res. 5,23), Kat. No. 24 (Res. 5,24), Kat. No. 27'de (Res. 5,27) gösterilmiştir.

Yine aynı hamur özelliklerini gösteren kırmızı renkli hamurlu ve astarlı örnekler Kat. No. 7 (Res. 3,7), Kat. No. 11 (Res. 4,11), Kat. No. 22 (Res. 5,22), Kat. No. 25 (Res. 5,25), Kat. No. 26'da (Res.

5,26) gösterilmiştir. Astar fırınlanmaya bağlı olarak kırmızımsı kahverengi alaca renkli, ince, mat ve kolay aşınabilir özelliktedir. Örneklerin tamamında, hamur yüzeyleri tebeşir gibi çok yumuşakken, çekirdekleri ise oldukça serttir. Söz konusu örnekler Ion atölyelerini taklit eden Karadeniz Bölgesi bölgesel/yerel üretimleridir⁶⁵.

Hamur 1 ve 2 grubuna ait örnekler arasında yer alan dip ve ağız parçaları Ephesos-Ion atölyesi üretimi olan ve form olarak Rogl tarafından oluşturulan tipolojiyle benzerlik kurulmasını sağlamaktadır⁶⁶.

Rogl'un tipolojisine göre Cıngırt Kayası'ndan ele geçen ağız ve dip kısmı korunan parçalardan Kat. No. 9'da (Res. 3,9) gösterilen örnek tip 2b ile; Kat. No. 1 (Res. 3,1), Kat. No. 2 (Res. 3,2), Kat. No. 3 (Res. 3,3), Kat. No. 4'te (Res. 3,4) gösterilen örnekler Tip 2c ile⁶⁷ aynı profil özelliklerine sahiptir.

Cıngırt Kayası'ndan ele geçen kalıp yapımı kâseler dekorasyon özelliklerine göre 4 grup altında incelenebilmektedir.

⁶³ Makale konusunu oluşturan seramikleri inceleyerek malzeme üzerinde yaptığı değerlendirmelerle bu sonuca ulaşmamızı sağlayan ve bilgilerini bizimle paylaşan Prof. Dr. Billur Tekkök'e teşekkür ederiz.

⁶⁴ Kossatz 1990, Taf. 30, M241a.

⁶⁵ Söz konusu değerlendirmeler, Karadeniz seramikleri konusunda çalışmaları bulunan Vasilica Lungu ile malzeme üzerinde yapılan karşılıklı görüşmeler sonucunda ortaya konulmuştur. Katkılarından dolayı kendisine teşekkür ederiz.

⁶⁶ Laumonier Ephesos'a atfettiği Delos kâselerini birçok gruba ayırarak incelerken, Rogl, her bir aşamada hâkim olan kâse veya atölyeler üzerinden Ephesos kâselerini 4 kronolojik aşamaya, form yönünden de 3 ana tipe ayırarak incelemiştir. Rogl 2014, 113-139.

⁶⁷ Tip 2b'yi dik veya içe dönük ağızlı daha küçük boyutlu kâseler temsil eder. Tip 2c ise daha geç tarihli atölyelerin ürettiği, ince ve uzatılmış formları göstermektedir. 3. kronolojik aşamayı oluşturan bu gruba, Athenaios, Anti-Menemachos ve Philion gibi daha küçük ve bununla birlikte üstünlük kazanmış atölyelerin kâseleri oluşturmaktadır. Ephesos'un içinde ve dışında yer alan kontextlerde MÖ 2. yy'ın sonundan, MÖ 1. yy'ın ilk 10 yılına kadar üretilmiştir. Rogl 2014, 133, 134.

Buna göre söz konusu grupları; Ağız Kenar Bandı ve *kalyks*/Gövde üzerinde yer alan motifler, Uzun Taç Yapraklılar, Koza-laklılar ve Bindirme Yapraklılar oluşturmaktadır⁶⁸.

Ağız Kenar Bandı ve *Kalyks*/Gövde üzerinde yer alan motifler:

Bu grubu oluşturan kâseler ağız kenar bandı/çerçeve ve *kalyks*/gövdeden ele geçen ve kabın geri kalan kısmı hakkında bilgi vermeyen örneklerden oluşması nedeniyle bu başlık altında toplanmıştır.

Ağız kenar bantlı örnekler; sekiz kollu ışın (2 örnek), meandr (1 örnek), dalga motifi (1 örnek), kulak/kanca (1 örnek), kıvrık asma dalları ve üç nokta (1 örnek), motifli parçalardan oluşmaktadır.

Kalyks parçaları üzerinde görülen bezeme ise; *Nymphaea Caerulea* ve *Akantibus* yaprakları arasında noktalardan oluşan filiz (2 örnek) gibi bitkisel bezemeler içeren örneklerdir.

Ağız Kenar Bandı Üzerinde Yer Alan Bezeme Motifleri

Sekiz kollu ışınlardan oluşan rozet motifi:

Kat. No. 1'de (Res. 3,1) tanıtılan kâsenin ağız kenar bandı; ağız kısmından düz kabartma bir çizgi ile ayrılırken, altta bu alan nokta dizisi ile sınırlandırılmıştır. Yan yana dizilmiş sekiz kollu ışınlardan oluşan bezemeyi, merkezde kabartma bir nokta ve bu merkezden çıkan içi dolu ya-

tay ve dikey ekseninde uzanan kısa çizgiler ve bunların arasında çapraz eksensiz oturtulan daha uzun çizgiler oluşturmaktadır. Sekiz adet kolun her biri ince, içi dolu ve sivri uçludur. Bu tarz işlenmiş ağız kenar bandı örnekleri görülen atölyeler Mene-makhos⁶⁹ ve Monogram⁷⁰ atölyeleridir.

Bir diğer örnek olan Kat. No. 3'de (Res. 3,3) gösterilen ağız parçasında; 2 çizgi ile oluşturulmuş ağız kenar bandının arasına yan yana dizilmiş sekiz kollu ışın rozetleri işlenmiştir. Sekiz kollu ışınlardan oluşan bezemeyi, ortada kabartma bir nokta olarak belirtilen merkezden çıkan içi dolu yatay ve dikey ekseninde uzanan çizgi-

⁶⁹ Menemakhos Atölyesi üretimi olan kâselerin dibinde dairesel biçimli ve genitif yapıda kabartma ya da damga olarak uygulanmış atölye imzaları veya düz ya da "*boustophedon*" "ME" damgası bulunmaktadır. Histria'da damgasız örneklerde görülmüştür. Bu atölyeye ait kâseler Kuzey Karadeniz'de Pantikapaion, Myrmekion, Chersonesos, Olbia, Messembria'da görülmektedir Domaneantu 2000, 1, 2.

⁷⁰ MÖ 2. yy sonunda Ege havzasındaki en önemli atölyedir. "PA" monogramı taşıyan parçalar üzerinden Monogram Atölyesi olarak adlandırılmıştır. Loumonier 1977, 131. Bu atölyenin merkezinin Ephesos olduğu şehirde yapılan kazılarla doğrulanmıştır Mitsopoulos-Leon 1991, 69, Cat. D1, D 56, Pl. 76, 87; Bununla beraber Dupont'un "Les Bols À Reliefs Hellénistiques d'Histria: Données Archéométriques Préliminaires" adlı makalesinde "Fiziko-kimyasal analiz verilerinin sınıflandırıldığı dendrogram" tablosunda Histria'dan "PA" monogramlı bir kâsenin (Dupont 2013, 342, Fig. 25. DIV 999) Ephesos örnekleriyle açık bir benzerlik göstermediği, buna karşın, Miletos'ta ve Samos Heraion'unda da bulunan farklı bir jeokimyasal grupta yakın bir benzerlik oluşturduğu tespit edilmiştir. Dupont elde ettiği bu sonuçla birlikte, Kossatz'ın ortaya koyduğu Miletos'da "PA monogramlı" kâse tipinin Ionia serisinin yüzde 42'den daha fazlasını oluşturduğu verisini (Kossatz 1990, 106) birlikte değerlendirerek, PA monogramlı kâselerin üretiminin ve dağıtım merkezinin Ephesos yerine Miletos olması gerektiği ve yerel üretim gerçekleştirdiği önerisini getirmektedir Dupont 2013, 337, 337 dn. 8, 338 Fig 1. Bu atölye üretimi kâseler; Karadeniz'de Pantikapaion, Myrmekion, Olbia, Ty-ras, Histria, Tomis, Callatis, Messembrie, Apollonia'da görülmektedir Domaneantu 2000, 24, 25.

⁶⁸ Metin içinde katalogta sunulan parçalar üzerinde yer alan bezemelerle paralellik kurulan atölyelerle ilgili dipnot düşülürken, bu atölyelerin genel özellikleri ve ürünlerinin dağılım alanlarının nereler olduğu belirtilmiştir. Metin sonunda yer alan katalog kısmında ise; Cingirt Kayası örnekleri ile paralellik kurulan atölyelerin benzer örnekleri, ilgili yayınlarda belirtilen levha ve parça numaralarıyla birlikte referans olarak gösterilmiştir.

ler ve bunların arasında çapraz eksenli içi dolu çizgiler oluşturmaktadır. Gövde üzerinde görülen bir yaprağın uç kısmından, *kalyks*in yuvarlak uçlu bindirme yapraklardan oluşan bir dekorasyona sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu tarz işlenmiş ağız kenar bandı, NI⁷¹, Monogram, Heraios⁷², Asalı Komedyen⁷³ atölyeleri ve ayrıca Loumonier tarafından bindirmeli kâseler grubu olarak adlandırılan örneklerin ağız kenar bantlarında da görülmektedir⁷⁴.

Meandr Motifi:

Kat. No. 2'de (Res. 3,2) iki kabartma çizgi ile oluşturulmuş ağız kenar bandı üzerinde diagonallerle bölünmüş kasetlerin etrafında ilerler biçimde işlenmiş meander motifi görülmektedir. Söz konusu levha üzerinde gösterildiği gibi, aynı kaba ait ağız bandıyla birlikte ele geçen küçük bir *kalyks* parçası, *akanthus* yaprağından oluşan bir kompozisyonun uygulandığını göstermektedir. Meandr motifiyle bezenmiş ağız kenar bandı ve *kalyks*inde *akanthus* yaprakları bulunan kompozisyonda üretilmiş kâse

örnekleri Menemakhos, Monogram ve CI⁷⁵ atölyelerinde görülmektedir.

Dalga motifi:

Kat. No. 4'te (Res. 3,4) gösterilen parça üzerinde iki çizgi ile oluşturulmuş ağız kenar bandı arasına yan yana dizilmiş ters dalga motifleri işlenmiştir. Dalgaların kıvrılmış uç kısmı aşağı ve sağ tarafa doğru çizildiğinden, akış yönü de sağa doğrudur. Bu tarz işlenmiş örnekler Monogram Atölyesi, Çifte Kalın Ağlar⁷⁶ atölyesinde görülmektedir.

Kulak/kanca motifi:

Kat. No. 6'da (Res. 3,6) ağız kenar bandına ait küçük bir parça üzerinde üç adet ikili kulak bezemesi görülmektedir. Philon atölyesinde⁷⁷ ağız kenar bandı üzerinde kulak/kanca süslemesi yer alan örnekler görülmektedir⁷⁸.

⁷¹ Sınırlı sayıda üretim yapan ve bazı örnekleri üzerinde "NI" damgası taşıyan bu atölyenin üretimleri Menemakhos ve Heraios atölyesiyle benzerlikler taşımaktadır Loumonier 1977, 69. Bu atölyeye ait kâseler Karadeniz'de Histria'da görülmektedir. Domaneantu 2000, 11.

⁷² Efes tipi kandillerin ve bazı kâselerin dibinde bulunan kazıma monogramlar nedeniyle bu isim verilmiştir. Loumonier 1977, 257. Bu atölyeye ait kâseler Karadeniz'de Pantikapaion ve Histria'da görülmektedir. Domaneantu 2000, 68.

⁷³ Loumonier tarafından, *kalyks* üzerinde görülen bir figür nedeniyle atölyeye bu isim verilmiştir. Söz konusu atölye üretimi kâseler LYDOS imzası taşımaktadır. Bu atölye üretimi kâselerin bazılarının dibinde "Λ", "Δ", "ΥΔΛ" monogramları görülebilmektedir. Loumonier 1977, 109. Bu atölye üretimi kâseler Karadeniz'de Tanais ve Pantikapaion, Histria'da, görülmektedir Domaneantu 2000, 16-18.

⁷⁴ Loumonier 1977, 468.

⁷⁵ CI Atölyesi büyük atölyelerin üretimlerini taklit etmiştir. Loumonier 1977, 341. Delos'da bulunan 4 parça üzerinden bu atölye tespit edilmiştir. Sınırlı sayıda üretim gerçekleştiren bu atölyenin ürünleri kalitesiz olup, sadece Histria ve Delos'tan örnekler ele geçmiştir Domaneantu 2000, 80.

⁷⁶ Çifte Ağlar atölyesinin en önemli özelliği, bant alanlarını ayırmak için genellikle geniş ve düz çift çizgileri ve bazı örneklerde ise yivleri kullanmasıdır Loumonier 1977, 239. Histria ve Delos'ta bu atölyeye ait kaplar ele geçmiştir Loumonier 1977, 239, Domaneantu 2000, 56.

⁷⁷ Philon Atölyesi ile bağlantılı kâselerin daha küçük boyutlu bitkisel dekorasyonlu örneklerinde "PA" monogramı yer alırken, daha geniş bitkisel ve figüratif süslemeli dip kısmında rozet bulunan örneklerde "MY" monogramı bulunmaktadır. Loumonier bunların farklı dekorlar üzerinde uzmanlaşmış iki farklı sanatçı tarafından aynı atölyede ya da ortak baskı kalıpları kullanan iki farklı kardeş atölye tarafından yapıldığını düşünmektedir. Bu atölyenin üretimi kâseler Karadeniz'de Myrmekion, Pantikapaion, Messembria'da ve Histria'da bulunmuştur Domaneantu 2000, 58-60.

⁷⁸ Loumonier, Philon atölyesi ve bu atölye ile ilişkili kâseleri iki ana bölüm ve bir ek altında incelemiş olup, üzerinde "MY" monogramı bulunan kâseleri ikinci ana bölümde 7 seri altında incelemiştir. Ağız kenar bantlarından oluşan 7. seriyi 11 alt grup altında

Kıvrık asma dalları ve üç nokta motifi:

Kat. No. 5'de (Res. 3,5) görülen motif ağız kenar bandı ile *Kalyx* arasındaki olasılıkla 2. band üzerinde yer almaktadır. Kıvrık dal ve 3 noktadan oluşan bezemede, kıvrık asma dal motifleri içe doğru helozonik kıvrımlar oluşturmakta ve merkezde 6 yapraklı çiçek rozeti yer almaktadır. Bu tarz işlenmiş kıvrık asma dal ve 3 nokta motifli örnekler Athenaios⁷⁹, Philon ve Kopyacı⁸⁰ atölyesinde görülmektedir.

Kalyksler üzerinde yer alan motifler:

Nymphaea Caerulea ve *Akanthus* yaprakları arasında kabartma nokta ya da çizgilerden oluşan filiz motifi Kat. No. 7 (Res. 3,7) ve Kat. No. 8 (Res. 3,8) örnekleri üzerinde görülmektedir. Bu motife Monogram atölyesi haricinde, Karadeniz'de yerel olarak üretilen örneklerde de rastlanmaktadır⁸¹.

---

değerlendirmiştir. Bu alt gruplardan beşincisi üzerinde görülen motifleri "Kulaklar" olarak tanımlamıştır. Bu ağız bandı süslemesi ikili, üçlü, dördü olmak üzere 3 gruba ayrılmaktadır Laumonier 1977, 271. Aynı motif Rogl tarafından kanca olarak tanımlanmıştır Rogl 2014, 129, fig. 14. 103.

⁷⁹ Athenaios atölyesi üretimlerinin belirleyici unsuru normal ya da *boustrophedon* stilde kazınmış imzalıdır. Bu uygulamanın 14 adet Ephesos tipi kandil üzerinde görülmüş, atölyenin Ephesos kaynaklı olduğunu göstermektedir Loumonier 1977, 231. Bu atölyenin üretimi kâseler Karadeniz'de Histria'da bulunmuştur Domaneantu 2000, 53.

⁸⁰ Kopyacı Atölyesi, adından da anlaşılacağı üzere daha önce tanınmış büyük atölyelerin dekorlarını kullanmıştır. Bu atölye üretimi kâseler Karadeniz'de Histria'da görülmektedir Domaneantu 2000, 78-79.

⁸¹ Karadeniz üretimi kâseleri, üzerlerinde yer alan motiflere göre sınıflandıran Şurgaja'nın tipolojisinde *kalyks* üzerinde görülen bu dekorasyon Tip 3 olarak geçmektedir Şurgaja 1962, 117. Şurgaja'nın diğer tiplerinde Demetrios atölyesinin damgası görülürken, Tip 3'te bu damgaya rastlanılmaz. Ancak Tanais'ten damgalı çok yakın örnekler ele geçmiştir Shelov 1969; Pl. 1. 2.

Kat. No. 7'ye ait parçanın korunan kısmının ortasında büyük bir ana damar bulunan sivri uçlu *lotus* ile uçları girintili çıkıntılı *akanthus* arasında nokta dizisinden oluşan filiz görülmektedir. Loumonier tarafından benzer bir örnek bitkisel dekorlu kâseler başlığı altında gruplanmıştır⁸².

Kat. No. 8'deki parça, 7'de tanıtılan örneklerle benzer bezeme özelliklerini göstermekle birlikte, fırınlamadan kaynaklanan hamur rengi farklılığı gözlenmektedir. Parçanın ağız veya ağız kenar bandının *kalyks*ten bir yivle ayrıldığı görülmektedir.

Uzun Petalli Kâseler:

Madalyondan ağız kenar bandına kadar yuvarlak uçlu taç yaprakların bazen yan yana dizilmesiyle, bazen aralarında boşluk olacak şekilde, ya da boşluğun nokta dizileriyle doldurulmasından oluşan uzun petalli kâseler⁸³; Çizgisel yaprak bezemeli, ağ motifli, kalkanlı kâselerle birlikte ortaya çıkmıştır. Bu gruba ait kâselerin herhangi bir öncüsü bulunmamaktadır. Mısır ve Akhaimenid örneklerinin yanı sıra, Klasik dönem Yunan sanatında da görülen, Hellenistik Dönemin metal kaplarından aktarıldığı düşünülen yuvarlak veya sivri uçlu taç yaprakların *kalyks*in tamamını çevrelemesiyle karakterize olmaktadır⁸⁴.

Bu grup kronolojik olarak Atina'da MÖ 2. yy'ın ortalarından hemen sonra⁸⁵,

---

⁸² Laumonier 1977, 423.

⁸³ Ephesos, Miletos, Kyme, Sardis gibi Anadolu ve Tegea, Teselya gibi Yunanistan atölyeleri tarafından üretilen kâselerde petallerin arasına bitkisel motiflerin ve figürlerin de işlendiği görülmektedir. Rotroff 2011, 635, dn. 1.

⁸⁴ Rotroff, 1982, 34.

⁸⁵ Rotroff 1982, 34-36, Pl. 58. 321,323, Pl. 59. 322, 324-328, Pl. 60. 329-333, Pl. 61. 336- 341, Pl. 62. 342- 345; Thompson 1934, 457, 458, 383, Fig. 70. D39, 384, Fig. 71. D40, Fig. 72. D41, 385, Fig 73a. D44, 386, Fig. 73b. D44, 404, Fig. 93a E74, 405, Fig.

Korint'te ise bu tarihten yaklaşık 10 yıl önce MÖ 2. yy'ın 2. çeyreğinde üretilmiştir⁸⁶. Pergamon'da bu kapların ortaya çıkışı MÖ 165⁸⁷ gibi erken tarihlere verilirken⁸⁸, Anadolu'nun diğer kentlerinde üretim yine yaklaşık olarak MÖ 2. yy ortasına tarihlenmektedir⁸⁹. Karadeniz Bölgesi'nde yerel üretim kâseler bulunmakla birlikte⁹⁰, Ephesos-Ion atölyelerinden ithal ürünler yaygındır⁹¹.

Bu kâseler sadece taç yapraklarının uçları sivri ya da yuvarlak ve bunların arasında nokta dizileri olan veya olmayan biçimde son derece basit bezeksel ayrımlar

93b. E74, 406, Fig. 94. E74; Pynx örnekleri için bkz Edwards 1956, Pl. 49. 104-116, Pl. 44, 62-66, Pl. 47. 84-93; Uzun petalli kâselerin kronolojisi ile ilgili değerlendirmeler için bkz. Rotroff 2011, 636-637, 641-643.

⁸⁶ Edwards 1981, 191-193, 205, Pl. 41. C-1980-138a, C-1976-94, C-1980-104, C-1980-103, C-1980-104, C-1980-106, C-1980-108, C-1980-93, Pl. 42. C-1980-135, Pl. 46. C-1977-17; Edwards 1986, 392, Pl. 88 29, 30a, 30b, 30c; Edwards 1975, 176-179, Pl. 77. 898, 902, 904, 906.

⁸⁷ Luca-Radt 1999, 124; Callaghan 1982, 65-67.

⁸⁸ Pergamon örnekleri için bkz. Ziegenaus – Luca, 1968, Lev. 54. 342, 344, Lev. 57. 410, Lev. 59, 435; Pinkwart–Stammnitz, 1984, Lev. 26. K 72, K 73, K 75; Conze 1913, Beiblatt 42. 6, 12.

⁸⁹ Tarsus-Gözlükule örnekleri için bkz. Jones 1950, Pl. 130. 163-164; Priene örnekleri için bkz. Wiegand–Schrader 1904, 404, Abb. 530. 32a, 407, Abb. 531. 41; Ephesos örnekleri için bkz. Lätzer 2009, 193, Taf. 10, Abb. 92; Ladstätter 2010, Taf. 68. A-K 15; Gassner 1997, Pl. 63, Fig. 457, 348, 349,350; Waldner – Ladstätter 2014, Taf. 180. K68, Taf. 181. K75; Dereboylu 2001, Taf. 18, 131-142, Günay-Tuluk 2001, Taf. 41. Abb. 14a, 14b, 14c; Phokaia örnekleri için bkz Civelek 1994, Lev. 35. 89, 90; Labraunda örnekleri için bkz. Hellström 1965, Lev. 11. 142-151; Kyme örnekleri için bkz. Bouzek–Jansova 1974, Pl. 12. 91,91A; Antiochia örnekleri için bkz. Waagé 1948, Fig. 14 19-24; Dorylaion örnekleri için bkz. Yedidağ 2015, 264, Fig 6. KY12-KY18; Tralleis örnekleri için bkz. Saraçoğlu – Çekilmez 2011, 245, Res. 10. a-e; Kibyra örnekleri için bkz Saygılı 2011, Lev. 22. 55, Lev. 17. 34

⁹⁰ Şurgaja 1962, 117; Guldager-Bilde 2009, 189.

⁹¹ Bouzek, 1990: 61, no. 2, 7, res. 5, 18, lev. 12-13, 21-22, 24.

gösterir⁹². Taç yaprakların üzerinde Yunanistan'da görülmeyen atlamalı rozet ve *akanthus* yaprakları ya da palmet, yaprak, *lotus* tomurcukları da yer alabilmektedir⁹³.

Cıngırt Kayası'ndan bu gruba ait iki örnek bulunmaktadır. Hamur özelliği, katkısı ve rengiyle Delos ithali olan bu örnekler⁹⁴;

Kat. No. 10'da (Res. 3,10) yer alan parçanın korunan kısmı ağız kenar bandı ve *kalykse* aittir. Ağız kenar bandını oluşturan bezemeler aşınmadan dolayı belirsizleşmiş olmakla birlikte, *kalyksten* ağız kenar bandının bir çizgiyle ayrıldığı görülmektedir. Uzun petallerin iç kısmı düz bir zemine sahip olmayıp, hafif bombeli bir yüzey oluşturduğu aşınma izlerinden anlaşılmaktadır⁹⁵. Petallerin arasındaki noktalar petal boyunca dikey olarak tek sıra halinde dizilmiş ve üstte, ağız kenar bandı altında paralel örneklerin çeşitli varyasyonlarında görüldüğü üzere ikili üçlü nokta grupları oluşturmamıştır. Benzer kompozisyon özellikleri gösteren kâseler Monogram, Heraios, Pontik atölyelerinde⁹⁶ ve Loumo-

⁹² Thompson 1934, 456-457, Rotroff 1982, 34.

⁹³ Rotroff – Oliver 2003, 123.

⁹⁴ Cıngırt Kayası'ndan ele geçen örnekler üzerinde bir damga görülmemekle birlikte, Philon damgalı uzun petalli bir kâse örneği Ordu Kurul Kalesi kazılarında bulunmuştur Şenyurt – Akçay 2016, 245, Lev. 11.

⁹⁵ Petalin işlenişi ve *kalyksde* yer alan dekorasyonunun aynı olduğu örnekler Shurgaia'nın oluşturduğu tipolojide Tip 2 örnekleri ile benzerdir Shurgaia 1962 117; Grzegorzólka 2010, 30.

⁹⁶ MÖ geç 3. yy'da ve MÖ 2. yy'da Bosphoros Krallığında ithal kalıp yapımı kâseler yaygındır. MÖ geç 2. yy ve 1. yy'da yerel üretim kâseler üretilmeye başlanmıştır. Zuravlev – Zuravleva 2014, 260; Kovalenko 1996, 56-57; Bilde ise bu kâselerin başlangıç tarihini Caika ve Neapolis'te mühürlü amphora kulpları ile birlikte ele geçen örnekler üzerinden MÖ 2. yy'ın 2. çeyreğine tarihler Guldager Bilde 2009, 190; Pantikapion, Myrmekion, Mesembria, Phanagoria'da bulunan kalıplar üzerinden burada yerel üretim olduğu düşünülmektedir Guldager-Bilde 2009, 187, 188;

nier tarafından petalli olarak gruplandırılan kâselerde görülmektedir⁹⁷.

Kat. No. 9'da (Res. 3,9) gösterilen parçanın korunan kısmı, dip kısmının kabartma bir çizgiyle zemine oturan bir kaideye sahip olduğunu göstermektedir. Uzun petallerin iç kısmı düz bir zemine sahip olmayıp, hafif bombeli bir yüzey oluşturduğu gözlenmektedir. Petallerin arasındaki noktalar petal boyunca aşağıdan yukarıya dikey olarak dizilmiş olup, bu noktalar tek sıra halindedir. Benzer özellikler gösteren kâseler Heraios, Athenaios ve Pontik atölyelerinde görülmektedir.

Bindirmeli Kâseler:

Dekorasyonu oluşturulan yaprak motiflerinin, gövdenin tamamını kaplamasıyla karakterize bir gruptur⁹⁸. Bu kâseler MÖ 2. yüzyılda yaygın bir üretime sahipken, MÖ 2. yüzyıl ortalarında uzun taç yapraklı kâselerin üretiminin başlamasıyla birlikte oldukça azalmıştır. Geniş yapraklılar ve küçük sivri yapraklılar olmak üzere iki alt gruba ayrılırlar. Küçük sivri yaprakların kullanıldığı ikinci grup diğerine göre daha geç tarihlidir⁹⁹.

Bu grubu oluşturan kâselerin üretimi MÖ 3. yy'dan itibaren Yunanistan¹⁰⁰ ve Anadolu'da¹⁰¹ görülmektedir. Karadeniz'de görülen bindirmeli kâselerin yuvarlak uçlu, damarlı yapraklı, tabanı bezemesiz Delos tipindeki örnekleri, Menemakhos gibi atölyelerden yoğun olarak ithal edilmiş olmakla beraber, yerel üretimleri de bulunmaktadır¹⁰².

Hamur özellikleri açısından yerel üretim olduğu anlaşılan¹⁰³ Kat. No. 11'de

Zuravlev – Zuravleva 2014, 260; Domaneantu 2000, 119. Grzegorzólka'nın, Karadeniz bölgesindeki kazılardan ele geçen ve müzelerde yer alan kâselerden oluşan "Megarian Bowls from the Collection of the Kerch History and Culture Reserve" adlı yayınında 400 parçadan 63 adetini yerel olarak tanımlamış ve bunlardan 11'i üzerinde atölye damgası tespit etmiştir. Grzegorzólka 2010, 22. Karadeniz üretimi kâseler Olbia, Pantikapeion, Myrmekion, Nymphaeon, Kepsi, Histria Domaneantu 2000, 119-120, Ogon'ki, Porthmeus ve Tyritake'de bulunmuştur Grzegorzólka 2010, 123-125, 204-226.

⁹⁷ Loumonier 1977, 447.

⁹⁸ Edwards 1975, 159.

⁹⁹ Rotroff 1982, 16-17.

¹⁰⁰ Atina örnekleri MÖ 3. yüzyılın son çeyreğinden - MÖ 1. yüzyıla kadar devam eder Rotroff 1982, 16, 17; Pl. 3. 13-18, Pl. 4. 19-24, Pl. 5. 25-30, Pl. 6. 31-36; Thompson 1934, 362, Fig. 47 C 28; Pynx örnekleri için bkz. Edwards 1956, Pl. 43. 57-60, Pl. 44, 62-66, Pl. 47. 84-93; Korinth örnekleri MÖ 200'lerde görülmeye başlar Edwards 1986, 410, 411, Pl. 85. Fig. 4a, 5b-c, 6; Edwards 1975, 157-161; Peloponnesos örnekleri MÖ 2. yüzyılda üretilmişlerdir Siebert 1978, 167; Olympia örnekleri MÖ 2. yüzyıl ortaları ile MÖ 1. ortaları arasında üretilmişlerdir Hausmann 1996, 90.

¹⁰¹ Labraunda örnekleri için bkz. Hellström 1965, Pl. 10 127-137; Metropolis örnekleri için bkz. Gürler 2003, Pl. 10, A17-A22; Ephesos örnekleri için bkz. Dereboylu 2001 Taf. 13, 14, 15. 85-90; Günay-Tuluk 2001, Taf. 40. Abb. 13a, 13b, Taf. 45. Abb. 19a; Ladstätter 2003, Taf. 155. K45, Taf. 156. K50, K53; Mitsopoulos-Leon 1991, Taf. 80-82; Waldner – Ladstätter 2014, Taf. 181. K71, K73; Gassner 1997, Taf. 18. 241; Lang-Auinger 1996, Taf. 2. A. 1, 50-51, Taf. 13. C. 11-55; Ladstätter 2010, Taf. 68. A-K 8, 10, 12, 13; Pergamon örnekleri için bkz. Ziegenaus – Luca 1968, Pl. 55. 354-355; Conze 1913, Beiblatt 42. 8, 10, Beiblatt 43. 22; Daskyleion örnekleri için bkz. Dereboylu 2003, Pl. 53. K30; Didyma örnekleri için bkz. Wintermeyer 1980, Taf. 55. 61; Tralleis örnekleri için bkz. Saraçoğlu– Çekilmez 2011, Res. 6. g, h; Phokaia örnekleri için bkz. Civelek 1994, Lev. 4. 1-5; Menderes Magnesia örnekleri için bkz. Vapur 2011, Res. 1. 3-6; Knidos örnekleri için bkz. Doksanaltı 2003, Pl. 19-2; Dorylaion örnekleri için bkz. Yedidağ 2015, Fig. 5. KY1-KY11; Smyrna örnekleri için bkz. Ersoy 2013, Lev. 2. 12; Kibyra örnekleri için bkz. Saygılı 2011, Lev. 7. 3, 4, Lev. 8. 5.

¹⁰² Bouzek 1990, 111. Fig. 33-5; Delos'da bulunan örneklerin başlangıcı MÖ 166 tarihine verilmektedir Laumonier, 1977, 7.

¹⁰³ Şurgaja tarafından Karadeniz bölgesi üretimi kâseler; Bindirmeli ve kozalaklı kâselerinde içerisinde yer al-

(Res. 4,11) tanıtılan bu kâse parçası, gövdenin alt kısmına aittir. Üst üste dizilmiş küçük boyutlu, sivri uçlu yaprakların bir kenarının diğer yaprağın kenarı üzerine binmesiyle, kâse boyunca yukarıdan aşağıya paralel kabartma çizgiler oluşmaktadır. Dekorasyonu oluşturan yaprakların uca doğru sivrilen, kabartma “V” biçimli ve ortalarında da küçük, belirsiz bir çizgiden ibaret damara sahip oldukları görülmektedir. Benzer dekorasyon özellikleri gösteren örnekler Philon atölyesinde rastlanmaktadır.

Siyah astarlı/gri hamurlu bindirmeli kâselerin hafif içe eğik ağızları, dudaktan gövdeye keskin bir geçiş göstermektedir. Bunların üzerinde yer alan motifler stilistik açıdan birbirleriyle aynı özellikte, ince işlenmiş ana ve yan damarlara sahip, yan yana dizilmiş, yuvarlak uçlu yapraklardır. Benzer yaprak motifleri gösteren örnekler Loumonier’in bindirmeli kâseler grubu örneklerinde ve yerel üretimlerde rastlanmaktadır¹⁰⁴.

Genellikle *kalyks* üzerinde görülen üst üste sıkışık olarak çatı kiremidi ya da balık pulu istifinde yerleştirilmiş küçük yaprakların, Kat. No. 12’de (Res. 4,12) iki çizgi ile oluşturulmuş ağız kenar bandının arasına yan yana dizilmiş olarak uygulandığı görülmektedir. Sivri olmayan, kenar kontürleri kabartma bir çizgiyle belirtilmiş yuvarlak uçlu yaprakların kenarları ile yine kabartma olarak verilmiş damarların bulunduğu iç kısım arasında bir boşluk oluşturulmuştur. Yaprığın iç kısmındaki ana

damar ve bundan çıkan ince damarlar da çökertme olarak verilmiştir. Kat. No. 13 (Res. 4,13) ve 14’de (Res. 4,14) yer alan 2 parça, Kat. No. 12 örneğiyle aynıdır. Ancak parçalar kırık olduğu için ağız kenar bandını *kalyks*ten ayıran alt kısım görülmemektedir.

Kat. No. 15’de gösterilen örneğin (Res. 4,15) ağız kenar bandı üç adet kabartma çizginin alt alta sıralanmasından oluşmaktadır. Yan yana dizilmiş bindirme yaprakların uç kısımları *kalyks*in üzerinde görülmektedir.

Kat. No. 16 (Res. 4,16), 17 (Res. 4,17) ve 18’de (Res. 4,18) yer alan 3 *kalyks* parçası üzerinde, yine aynı stilde işlenmiş yaprak motifleri yer almaktadır. Bu yaprakların kenarları aralarında hafif bir boşluk bırakılarak, bir yaprağın uç kısmına bir üst sıradaki iki yaprağın alt kenarlarının denk geldiği verev bir sıralanma göstermektedir.

Kat. No. 19 (Res. 4,19) ve 20’de (Res. 4,20) gösterilen dip parçalarının, yukarıda bahsedilen bindirmeli kâselerin ağız ve *kalyks* parçalarıyla birlikte ele geçmeleri ve benzer astar ve hamur özellikleri göstermeleri nedeniyle, aynı kâselerin parçaları olabileceği düşünülmektedir¹⁰⁵. Dip kısımları oturma düzleminde hafif şişkin bir kaburga oluşturarak, halka kaide halini almıştır. Bu örneklerin dış yüzeylerinde herhangi bir motif görülmemektedir.

Kozalak Taklidi Kâseler:

Kalyks üzerinde yer alan kozalaklardan oluşan bezeme bu grubun karakteristik özelliğidir. Atina’daki erken tarihli örneklerde kâselerin kalıpları çam kozalağı

dığı 5 tip altında incelenmiştir Şurgaja 1962, 117. Bilde ise bu kâseleri; sivri ya da üçgen yaprakların çeşitli tiplerinden oluşan bindirmeli ve kozalaklı kâselerinde içerisinde yer aldığı 7 grup altında incelemiştir Guldager-Bilde 2009, 189.

¹⁰⁴ Laumonier 1977, 476.

¹⁰⁵ Söz konusu parçalar K16 Açması G.D sektörü 1-j 6-10 plan karesinden, aynı tabakadan ele geçmiştir.

motiflerinden hazırlanırken, kronolojik olarak geç tarihlere doğru gidildiğinde bölge ve atölye farklılıkları motiflerde değişime neden olmuş, zamanla piramidal çıkıntılar¹⁰⁶ ve sonrasında yan yana eşkenar dörtgen şeklinde düzenlemeler halini almıştır¹⁰⁷. MÖ 3. Yy'ın son çeyreğinden MÖ 2. yy'ın ortalarına kadar Atina'da popülerliğini koruyan kozalak taklidi kâse grubu, bu tarihten itibaren gitgide azalmış ve yerini uzun taç yaprağı bezemesine bırakmıştır¹⁰⁸. Kozalak biçimli kâselerin üretimi ile ilgili olarak Kıta Yunanistan örnekleri için MÖ 3. yy sonları, 2. yy başları¹⁰⁹, Anadolu örnekleri içinse MÖ 2. yüzyılın ilk yarısı genel bir tarihtir¹¹⁰.

Cıngırt Kayası'nda da benzerleri bulunan, elmas biçimli olarak tanımlanan dörtgen örnekler muntazam bir işçilikle

Menemakhos¹¹¹ gibi atölyelerde kalıplanmış olmakla birlikte, Kopyacı atölyesi¹¹² üretimlerinde kalite düşüklüğüne bağlı olarak hem motif dizilimlerinin hem de şekillerinin bozulduğu görülebilmektedir. Ayrıca Athenaios atölyesinde olduğu gibi, elmas biçimli motiflerin birer kareye dönüştüğü de görülebilmektedir¹¹³.

Cıngırt Kayası'ndan ele geçen kozalaklı kâseler; kırmızı astarlı 1 adet amorf: Kat. No. 26 (Res. 5,26) ve 2 adet profil veren ağız parçası: Kat. No. 22 (Res. 5,22) ve 25 (Res. 5,25); siyah astarlı 2 adet amorf: Kat. No. 21 (Res. 5,21) ve 27 (Res. 5,27), 1 adet profil veren ağız parçası: Kat. No. 24 (Res. 5,24) ve astar uygulaması olmayan bir adet profil veren ağız parçası: Kat. No. 23'ten (Res. 5,23) oluşan 7 örnekle temsil edilmektedir. Kâseler yarı küresel formlu ve basık gövdelidir.

Cıngırt Kayası'ndan bu tipe ait örnekler arasında sadece ağız-gövde başlangıç kısmı ve amorf gövde parçaları ele geçtiğinden, bunların dip-madalyonları hakkında bilgimiz bulunmamaktadır. Örneklerin iç ve dış yüzeylerindeki astar uygulaması, bazı parçalarda tamamen dökülmüş durumdadır.

Kat. No. 21 ve 22'de ağızdan *Kalyks*e geçiş düz bir kabartma çizgiyle ile verilmiştir. Ağız kenar bandı oluşturularak üzerine herhangi bir bezeme motifi yapılmamış olup, sade örneklerdir. *Kalyks*in üzeri yan yana dizilmiş düzgün bir sıra takip eden kare formlu kozalak motiflerinden oluşmaktadır. *Kalyks* üzerinde bulunan bozulmuş kozalak motifleriyle ben-

¹⁰⁶ Courby 1922, 334.

¹⁰⁷ Courby 1922, 386.

¹⁰⁸ Rotroff 1982, 16; Thompson 1934, 451.

¹⁰⁹ Korinth örnekleri için bkz. Edwards 1975, Pl. 65. No. 783; Edwards 1981, 197, Pl. 45; Edwards 1986, 410, Pl. 85. Fig. 1a-b; Atina Agora örnekleri için bkz. Thompson 1934, 362, Fig. 47 C 29; Rotroff 1982, 15, Pl. 1. 1-6, Pl. 2. 7-12; Rotroff 2006, 361-363, Fig. 2; Pynx örnekleri için bkz. Edwards 1956, Pl. 48. No. 94-103; Kerameikos örnekleri için bkz. Schwabacher 1941, 217, Pl. 8. Fig. 1.

¹¹⁰ Labraunda örnekleri, Attika özellikleri gösterdiği için MÖ 3. yy sonu önerilmektedir Hellström 1965, 22, Pl. 11. Fig. 138-140; Sardis örnekleri için bkz. Rotroff – Oliver 2003, Pl. 104. 599; Knidos örnekleri için bkz. Doksanaltı 2003, 32, Pl. 29. 1; Priene örnekleri için bkz. Wiegand – Schrader 1904, 407, Abb. 531. 43, 44; Ephesos örnekleri için bkz. Lätzer 2009, 193, Taf. 10. 95; Dereboylu 2001, Taf. 17. 122-128, Taf. 18. 129; Günay Tuluk 2001, Taf. 41. 23; Waldner – Ladstätter 2014, Taf. 180. K69, K70; Kibyra örnekleri için bkz. Saygılı 2012, 399, Lev. 1. 1; Pergamon örnekleri için bkz. Ziegenaus – Luca 1975, Tf. 48. 9; Conze 1913, Beiblatt 43. 7; Tralleis örnekleri için bkz. Saraçoğlu – Çekilmez 2011, 243, Res. 6, a-f; Metropolis örnekleri için bkz. Gürler 1994, 41-42, Lev. 7. 47; Daskyleion örnekleri için bkz. Dereboylu 2003, 59, Pl. 43, K27-29; Tarsus örnekleri için bkz. Jones 1950, 163-165, Fig. 129d; Kibyra örnekleri için bkz. Saygılı 2011, Lev. 6. 1, 2.

¹¹¹ Loumonier 1977, Pl. 12. 4150, 4151, 4152, 4153.

¹¹² Loumonier 1977, Pl. 80. 4163, 9336.

¹¹³ Loumonier 1977, Pl. 53. 4154, 4180.

zer özellikler gösteren örnekler Athenaios atölyesinde görülmektedir.

Kat. No. 23; üstte kalın, altta ince bir kabartma çizgiyle sınırlandırılmış bir ağız kenar bandı ve içi yine kare formlu bozulmuş kozalak motiflerinin yana yana dizilmesiyle oluşan bir dekorasyon göstermektedir. Parça üzerindeki kozalak motifleri son derece bozulmuş ve artık bir yumru halini almıştır.

Kat. No. 24; ağız kısmında ince kabartma çizgilerle birbirinden ayrılan iki bant oluşturmuş olup, bunlardan üstte yer alan ağız kenar bandının içi boş bırakılırken, alttaki ikinci bant yine kare formlu deforme olmuş kozalak motiflerinin yana yana dizilmesinden ibarettir.

Kat. No. 25 ve 26'da gösterilen örnekler aynı kaba ait parçalardır. Kat. No. 25'te gösterilen parçanın ağızda 3 adet ince kabartma çizgi ile oluşturulmuş bir ağız kenar bandı yer almaktadır. Benzer örnekler Kopyacı ve Loumonier'in geometrik dekorlu kâseler grubunda görülmektedir. Kat. No. 26'da *kalyks* üzerinde dizilimleri ve şekilleri bozuk, kalitesiz bir işçilik gösteren dörtgen biçimli kozalak motifleri bulunmaktadır. Kat. No. 27'de gösterilen parça da aynı *kalyks* özelliklerini tekrarlar. Ayrıca şekillerin bozukluğu ve cidardaki kalınlaşma, hamurla dolmuş kalıpların kullanıldığı düşük kaliteli işçiliğe işaret etmektedir.

Cıngırt Kayası'ndan ele geçen ve yukarıda tanıtilen kozalak taklidi bezemeli kâseler, form bakımından içe dönük ağızlı Ion kâselerini örnek alan üretimlerdir. Motiflerde gözlenen bozulma, hamur katkı

ve özellikleri, bunların yerel/bölgesel üretimler olduğuna işaret etmektedir¹¹⁴.

Sonuç

Cıngırt Kayası örnekleri form olarak hafif içe dönük veya dik ağızlı, Ephesos-Ion tipindedir. Ele geçen örneklerin korunmuş gövde parçaları üzerinde figüratif bir motife rastlanmamış olup, tamamı bitkisel bezeklerden oluşmaktadır. Buluntuların çoğunluğu kırık ve aşınmış durumda ele geçmiş, bazı parçaların ağız çaplarını belirlemek mümkün olmamıştır. Tüm bir örneğin ele geçmemiş olması, form standardizasyonu (oranlar, yükseklik ve ağız çapı) ve hangi atölyeye ait oldukları hakkında "kesin" bir kanıya varılmasını zorlaştırmaktadır.

İncelenen 27 parça, 4 farklı hamur grubu oluşturmaktadır. 27 örnekten 4 adedi Ion ve Batı Anadolu üretimi, 3 adedi Ion atölyelerini taklit eden Kuzey Ege-Troia bölgesi üretimi, geri kalan örnekler ise yine Ion atölyelerini taklit eden Karadeniz Bölgesi üretimleridir. Söz konusu durum Cıngırt Kayası Hellenistik dönem

¹¹⁴ Bu bölgede kesin olarak Demetrios ve ondan biraz daha geç üretime başlayan Demokles atölyeleri bilinmektedir. Bu atölyeler Ion atölyelerinin formlarını, motiflerini daha düşük kalitede tekrarlamıştır. Bunların kaliteleri, taklit ettikleri örneklere göre daha düşüktür. Zuravlev – Zuravleva 2014, 261-262. Ion formlarına oldukça yakın olan biri hafif konkav ya da dik ağızlı derin, diğeri ise belirgin içe dönük ağızlı ve diğesine göre daha sığ iki tip Bosphorus kâsesi bilinmektedir. Kovalenko 1996, 52. Fig. 1. a, b. Bosphorus üretimi kalıp yapımı kâseler ince kireç katkısı ile karakterizedir. Bunların hamurları çoğunlukla gri ancak azda olsa açık kahverengi renklidir. Gri hamurlu kâseler bazen çeşitli yerlerinde açık ya da koyu gölgelerin bulunduğu gri renkli astarıdır. Açık kahverengi hamura sahip kâseler üzerinde nadiren koyu gri astarlı örneklerde bulunmakla birlikte, kırmızısı kahverengiden kahverengiye kadar astar rengi görülmektedir. Bazı örnekler ise tamamen astarsız bırakılmıştır. Grzegorzólka 2010, 18.

kaliteli seramik grubuna giren kalıp yapımı kâselerde ağırlığın Karadeniz üretimi yerel/bölgesel üretimlerden oluştuğunu göstermektedir.

KATALOG¹¹⁵

Katalog No. 1 (Res. 3,1)

Envanter No: FCK13.L16.01.187

Alan/Açma/Derinlik: L16 Açması/KB sektör/c-e 1-5 Plankare/Döküntü Dolgu/216.12-215.91

Ölçüler: AÇ:-Y:3.4 cm CK: 0.4 cm

Hamur Rengi: 2.5 Y 7/2 (Light Gray) **Astar**

Rengi: İç: Gley 1-4/N (Dark Gray) **Dış:** Gley 1-4/N (Dark Gray)

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve sıkı hamur dokusuna sahip; çok ince mika katkı.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait ağız ve ağız kenar bandına ait bir parça. Ağız ve ağız kenar bandı korunmuş. *Kalyks* ve Madalyon kısmı eksik. İç yüzeyde astar neredeyse tamamen, dış yüzeyde ise ağız ve kabartma motiflerin üzerinde kısmen dökülmüştür

Referans: Loumonier 1977, Pl. 10. 8476, 9337, Pl. 12. 4161 (Menemakhos Atölyesi), Pl. 39. 4370, Pl. 46. 8914 (Monogram Atölyesi).

Tarih: MÖ 150-100

Katalog No. 2 (Res. 3,2)

Envanter No: FCK13.K17.02.94

Alan/Açma/Derinlik: K17 Açması/KB sektör/b5-e1 Plankare/Yangın Dolgu/216.20-215.95

Ölçüler: AÇ: 11.4 cm. Y: 3.3 cm CK: 0.5 cm

Hamur Rengi: 2.5 Y 5/1 (Gray) **Astar Rengi:** İç: Gley 1-4/N (Dark Gray) **Dış:** Gley 1-4/N (Dark Gray)

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve sıkı hamur dokusuna sahip, çok ince mika katkı.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait ağız, ağız kenar bandı ve *kalyks*e ait bir parça. Ağız ve ağız kenar bandının yanısıra *kalyks*ten küçük bir parça korunmuş olup, madalyon hakkında bir şey belirtilememektedir. İç yüzeydeki astar büyük ölçüde korunmuş, dış yüzeyde kabartma motiflerin üzerinde ve ağız bölgesinin bir kısmında dökülmüştür.

Referans: Loumonier 1977, Pl. 13. 9301 (Menemakhos Atölyesi), Pl. 30. 9109, 376, Pl. 31. 453, Pl. 36. 1282 (Monogram Atölyesi), Pl. 82. 1970 (CI Atölyesi); Gassner 1997, Taf. 16. 224; Gürler 2003, Pl. XI. A24; Berlin 1999, 143, Pl. 32. 277; Mitsopoulos-Leon 1991, Taf. 86. D52.

Tarih: MÖ 150-100

Katalog No. 3 (Res. 3,3)

Envanter No: FCK12.K16.02.212

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/GD sektör/g 7 Plankare/Tabaka/215.95-215.87

Ölçüler: AÇ: --Y: 4 cm CK:0.3 cm

Hamur Rengi: 7.5 YR 5/1 (Gray) **Yüzey**

Rengi: 7.5 YR 7/4 (Pink) **Astar Rengi: -**

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve çok az ve çok küçük gözenekli bir hamur dokusuna sahip olup; çok yoğun mika katkı.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait ağız ve ağız kenar bandına ait bir parça. Ağız ve ağız kenar bandı korunmuş, *kalyks* ve madalyon hakkında bir şey söylene-memektedir. İç ve dış yüzeyde astar kaybolmuştur.

Referans: Loumonier 1977, Pl. 16. 5345 (NI Atölyesi), Pl. 41.250, 256(Monogram Atölyesi), Pl. 108. 25(Bindirmeli kâseler grubu), Pl. 68. 17 (Heraios Atölyesi), Domaneantu 2000, Pl. 5. 69 (Asalı Komedyen Atölyesi), Dereboylu 2001, Taf. 22. 193; Vaag, Norskov, Lund 2002, Pl. 78. K75; Grzegorzólka 2010, 289, no. 141, 314, no. 263.

Tarih: MÖ 150-100

Katalog No. 4 (Res. 3,4)

Envanter No: FCK13.L17.02.26

¹¹⁵ Bu çalışmada *Munsell soil color charts. Revised washable edition.* GretagMacbeth, New York, 1992 kullanılmıştır.

Alan/Açma/Derinlik: L17 Açması/KD sektör/a-c 1-5 Plankare/Tabaka/216.02-215.33

Ölçüler: AÇ: 16.2 cm. Y: 3 cm CK: 0.4 cm

Hamur Rengi: Gley1-6/N (Gray) **Astar Rengi:** İç: Gley1-3/N (Very Dark Gray) **Dış:** Gley 1-3/N (Very Dark Gray)

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve sıkı hamur dokusuna sahip olup, çok ince mika katkılı.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait ağız ve ağız kenar bandına ait bir parça. Ağız ve ağız kenar bandı korunmuş, *kalyks* ve madalyon kısmı eksik. İç yüzeydeki astarın büyük çoğunluğu dökülmüş olup, dış yüzeyde kabartma motiflerin üst kısmında ve ağız bölgesinin bir kısmında da dökülmüş olduğu gözlenmektedir.

Referans: Laumonier 1977, Pl. 40. 9102, Pl. 41. 224, Pl. 44. 4222, 4010, Pl. 47. 5614, 5637 bis, 5638, c62 1523 (Monogram Atölyesi), Pl. 55. 4793 (Çifte Kalın Ağlar Atölyesi); Dereboylu 2001, Taf.13. 66; Tsantila 2013, 301, *Etz.* 15; Grzegorzólka 2010, 288, no. 138, 302, no. 204;

Tarih: MÖ 150-100

Katalog No. 5 (Res. 3,5)

Envanter No: FCK13.P20.02.34

Alan/Açma/Derinlik: P20 Açması/GB sektör/a-e 6-10 Plankare/Tabaka/212.18-211.95

Ölçüler: AÇ: -- cm. Y: 3.6 cm CK: 0.4 cm

Hamur Rengi: 7.5 YR 7/6 (Reddish Yellow)

Astar Rengi: İç: 2.5 YR 2.5/2 (Very Dusky Red) **Dış:** 2.5 YR 2.5/2 (Very Dusky Red)

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve sıkı hamur dokusuna sahip olup; az miktarda çok ince mika katkılı.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâsenin ağız kenar bandına ait bir parça. Ağız kenar bandı korunmuş, ağız, *kalyks* ve madalyon kısmı eksik. İç yüzeydeki astar tamamen korunmuş, dış yüzeyde kabartma motiflerin üst kısmında aşınmaya bağlı kayıplar dışında astar tamamen korunmuş.

Referans: Laumonier 1977, Pl. 52. 393, 1330, 1335, Pl. 53. 1678 (Athenaios Atölyesi), Pl. 61. 1967, 4429, 2260, 634, 2367, 568, Pl. 62. 1278, 2321, 1681, 1859, 1683, 1679, 2055 (Philon Atölyesi), Pl. 76. 1249, 1253 etc, 9106, 2007, Pl. 77. 1271, Pl. 80 1684, Pl. 81. 5555 (Kopyacı atölyesi); Kossatz, 1990: Taf. 30, M241a.

Tarih: MÖ 150-100

Katalog No. 6 (Res. 3,6)

Envanter No: FCK12.K16.02.182

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/GD sektör/ı 6 Plankare/Tabaka/215.76

Ölçüler: AÇ: -- Y:3.3 cm CK: 0.5 cm

Hamur Rengi: Gley 1-6/1 10 Y (Greenish Gray) **Astar Rengi:** İç: Gley 1-2.5/1 10Y (Black) **Dış:** Gley 1-2.5/1 10Y (Black)

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve sıkı hamur dokusuna sahip, çok seyrek çok ince mika

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâsenin ağız kenar bandına ait bir parça. Sadece ağız kenar bandı korunmuş, *kalyks*, madalyon ve ağız kısmı eksik. İç yüzeydeki astar iyi korunmuş olup, dış yüzeyde kabartma motiflerin kenarlarında kalan kısımlarda astar izlenmektedir.

Referans: Laumonier 1977, Pl. 63. 8669, 8671 (MY monogramlı kâseler grubu); Daskalakis, 2012, 287, *Etz.* 11. 85-87; Moevs 1980, Pl. 4. 71.

Tarih: MÖ 100-50

Katalog No. 7 (Res. 3,7)

Envanter No: FCK12.K16.02.75

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/KD sektör/f-g 1-4 Plankare/Tabaka/215.98-215.77

Ölçüler: AÇ:Y:4.3 cm CK: 0.4 cm

Hamur Rengi: 5 YR 6/6 (Reddish Yellow)

Astar Rengi: İç: 2.5 YR 4/6 (Red) **Dış:** 2.5 YR 4/6 (Red)

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert, sıkı bir hamur dokusuna sahip olup, çok seyrek çok ince mika.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kaseye ait *kalyks* parçası. İç yüzeydeki astar tamamen dökülmüş, dış yüzeyde sadece birkaç noktada korunmuştur.

Referans: Laumonier 1977, Pl. 100. 1105 (Monogram Atölyesi); Zhuravlev 2011, 240, Рис. 2. 2, 243, Рис. 6. 3; Bouzek 1990, 118, Fig. 35. 2; Tolstikov – Zhuravlev 2004, Res. 101. 11; Zuravlev – Zuravleva 2014, 257, Fig 2. 2; 260 Fig. 6.3; Ushakov ve diğ. 2016, 502, Fig. 5. 2; Grzegorzólka 2010, 344, no. 401.

Tarih: MÖ 150-100

Katalog No. 8 (Res. 3,8)

Envanter No: FCK12.K16.02.187

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/GD sektör/j 10 Plankare/Tabaka/215.78

Ölçüler: AÇ: -Y:4.8 cm CK: 0.4 cm

Hamur Rengi: Gley 1-6/1 10 Y (Greenish Gray) **Astar Rengi:** -

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve sıkı hamur dokusuna sahip, çok az çok ince kireç.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait *kalyks* parçası. İç ve dış yüzeylerdeki astar tamamen dökülmüş.

Referans: Laumonier 1977, Pl. 100. 1105(Monogram Atölyesi); Zhuravlev 2011, 240, Рис. 2. 2, 243, Рис. 6. 3; Bouzek 1990, 118, Fig. 35. 2; Tolstikov – Zhuravlev 2004, Res. 101. 11; Zuravlev–Zuravleva 2014, 257, Fig 2. 2; 260 Fig. 6.3; Ushakov ve diğ. 2016, 502, Fig. 5. 2; Tekkök 1996, 192, Fig. 6. A30; Grzegorzólka 2010, 334, no. 364.

Tarih: MÖ 150-100

Katalog No. 9 (Res. 3,9)

Envanter No: FCK12.K16.02.166

Alan/Açma/Derinlik: Zirve/K16 Açması/GD sektör/i-j 6-7 Plankare/Tabaka/216.06

Ölçüler: DÇ: 3.3 cm. Y: 1.3 cm CK: 0.4 cm

Hamur Rengi: Gley 1 4/1 10 Y (Dark Greenish Gray) **Astar Rengi:** --

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve çok az çok küçük gözenekli bir hamur dokusuna sahip olup, çok yoğun mika katkılı.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait dip ve *kalyks*'in alt kısmına ait bir parça. Dip kısmı korunmuş. Madalyon üzerinde rozet bulunmayan sade bir düzenleme görülmekte. İç ve dış astar tamamen dökülmüş.

Referans: Loumonier 1977, Pl. 68. 4969, Pl. 69. 4807, 4845, 4921 (Heraios Atölyesi) Pl. 104. 4961 (Petalli kâseler grubu); Domaneantu 2000, Pl. 16. 246 (Athenaios atölyesi), Pl. 34. 524 (Petalli kâseler grubu), Pl. 41. 594 (Pontik Atölyeleri); Rotroff 1982, Pl. 68. 398; Lawall ve diğ. 2014, 36, Fig. 14; Guldager-Bilde 2010, Pl. 185, F-87; Zuravlev – Zuravleva 2014, 257, Fig 2. 3; Rogl 2014; 121 Fig. 8; Bouzek 1990, 166 Pl. 22. 1; Zhuravlev 2011, 240, Рис. 2. 3.

Tarih: MÖ 150-100

Katalog No. 10 (Res. 3,10)

Envanter No: FCK12.L18.02.180

Alan/Açma/Derinlik: L18 Açması/GD sektör/f-j 6-10 Plankare/Tabaka/215.30-215.14

Ölçüler: AÇ: -Y:2.7 cm CK: 0.3 cm

Hamur Rengi: Gley 1-5/1 10 Y (Greenish Gray) **Astar Rengi:** İç: Gley 1-4/N (Dark Gray) **Dış:** Gley 1-4/N (Dark Gray)

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve çok az çok küçük gözenekli bir hamur dokusuna sahip olup, çok yoğun mika katkılı.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâsenin ağız kenar bandı ve *kalyks*'ine ait bir parça. Ağız kenar bandının çok az bir kısmı ve *kalyks*'in ise bir kısmı korunmuş. İç yüzeyde astarın tamamına yakını aşınmış olup, yer yer küçük parçalar halinde korunmuş. Dış yüzeyde kabartma motiflerin üst kısmında astar dökülmüş.

Referans: Loumonier 1977, Pl. 39. 4769, Pl. 44. 4717(Monogram Atölyesi), Pl. 68. 4539, Pl. 69. 4765, 4773, 4921(Heraios Atölyesi), Pl. 104. 4961, Pl. 105. 4816(Petalli kâseler grubu); Domaneantu 2000, Pl. 9. 139(Monogram Atölyesi); Kossatz 1990, Taf. 29 M183; Bouzek 1990, 106, Fig. 31. 1; 166 Pl. 22. 1; Rotroff 1982, Pl. 68. 398; Grzegorzólka 2010, 309, no. 242; 336, no. 370.

Tarih: MÖ 150-100

Katalog No. 11 (Res. 4,11)

Envanter No: FCK12.K16.02.206

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/GD sektör/h-j 6-10 Plankare/Tabaka/215.47-215.25

Ölçüler: AÇ: -- Y:2.7 cm CK: 0.4 cm

Hamur Rengi: 5 YR 4/4 (Reddish Brown)

Yüzey Rengi: Dış:7.5 YR 5/6 (Strong Brown) **Astar Rengi:** İç: - Dış: -

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert, sıkı bir hamur dokusuna sahip, katkısız.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait *kalıks* parçası. Astar uygulaması olmayan bir örnek.

Referans: Loumonier 1977, Pl. 57. 5340 (Philon atölyesi); Daskalakis, 2012, 291, *Etz.* 15. 154.

Tarih: MÖ 100-50

Katalog No. 12 (Res. 4,12)

Envanter No: FCK12.K16.02.163 ve 170

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/GD sektör/i-j 6-7 Plankare/Tabaka/216.06

Ölçüler: AÇ: 15.6 cm. Y: 2.6 cm CK: 0.3 cm

Hamur Rengi: Gley 1 5/1 10 Y (Greenish Gray) **Astar Rengi:** İç: Gley 1 4/N (Dark Gray) **Dış:** Gley 1 4/N (Dark Gray)

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve sıkı hamur dokusuna sahip, katkısız

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait ağız ve ağız kenar bandına ait bir parça. Ağız ve ağız kenar bandı korunmuş, *kalıks* ve madalyon kısmı eksik. İç yüzeydeki astarın büyük çoğunluğu dökülmüş olup, dış yüzeyde kabartma motiflerin üzerinde ve ağız bölgesinin bir kısmında da dökülmüş olduğu gözlenmektedir.

Referans: Vnukov-Kovalenko 1998, 73, Res. 7. 1; Kossatz 1990, Taf. 14. M150; Taf. 49. M433.

Tarih: MÖ 100-50

Katalog No. 13 (Res. 4,13)

Envanter No: FCK12.K16.02.171

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/GD sektör/i-j 6-7 Plankare/Tabaka/216.06

Ölçüler: AÇ: 13.8 cm. Y: 3.8 cm CK: 0.4 cm

Hamur Rengi: Gley 1-6/1 10 Y (Greenish Gray) **Astar Rengi:** İç: Gley 1 2.5/N (Black)

Dış: Gley 1 2.5/N (Black)

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve sıkı hamur dokusuna sahip olup, katkısız.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait ağız ve *kalıks* parçası. İç ve dış yüzeyde astar küçük parçalar halinde korunmuş.

Referans: Vnukov-Kovalenko 1998, 73, Res. 7. 1; Kossatz 1990, Taf. 14. M150.

Tarih: MÖ 100-50

Katalog No. 14 (Res. 4,14)

Envanter No: FCK12.K16.02.174

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/GD sektör/i-j 6-7 Plankare/Tabaka/216.06

Ölçüler: AÇ: 15.6 cm. Y: 3.8 cm CK: 0.3 cm

Hamur Rengi: Gley 1-6/1 10 Y (Greenish Gray) **Astar Rengi:** İç: Gley 1-2.5/1 10Y (Black) **Dış:** Gley 1-2.5/1 10Y (Black)

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve sıkı hamur dokusuna sahip olup, katkısızdır.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait ağız ve *kalıks* parçası. İç ve dış yüzeyde astar küçük parçalar halinde korunmuş.

Referans: Vnukov-Kovalenko 1998, 73, Res. 7. 1; Kossatz 1990, Taf. 14. M150.

Tarih: MÖ 100-50

Katalog No. 15 (Res. 4,15)

Envanter No: FCK12.K16.02.180

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/GD sektör/i 6 Plankare/Tabaka/215.76

Ölçüler: AÇ: 11.9 cm Y: 3.6 cm CK: 0.4 cm

Hamur Rengi: Gley 1 5/1 10 Y (Greenish Gray) **Astar Rengi:** İç: Gley 1-2.5/1 10Y (Black) **Dış:** Gley 1-2.5/1 10Y (Black)

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve sıkı hamur dokusuna sahip olup, çok seyrek, çok ince mika katkı.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait ağız, ağız kenar bandı ve *kalıks* kısmına ait bir parça. Ağız ve ağız kenar bandı

korunmuş, kabartma çizgilerden oluşan ağız kenar bandının altında, *kalyksin* üst kısmına ait küçük bir bölüm korunmuş. İç yüzeydeki astarın büyük çoğunluğu dökülmüş, dış yüzeyde ise astar oldukça korunmuş durumda.

Referans: Kossatz 1990, Abb. 1. M3.

Tarih: MÖ 100-50

Katalog No. 16 (Res. 4,16)

Envanter No: FCK12.K16.02.168

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/GD

sektör/1-j 6-7 Plankare/Tabaka/216.06

Ölçüler: AÇ: --Y:4.5 cm CK: 0.4 cm

Hamur Rengi: Gley 1-6/1 10 Y (Greenish

Gray) **Astar Rengi:** İç: Gley 1-2.5/N (Black)

Dış: Gley 1-2.5/N (Black)

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve sıkı hamur dokusuna sahip olup, katkısız.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait *kalyksin*ten bir parça. Ağız ve ağız kenar bandı ve dip kısmı eksik. İç ve dış yüzeyde astar küçük parçalar halinde korunmuş.

Referans: Loumonier 1977, Pl. 110. 71, 341 (Bindirmeli kâseler grubu); Dereboylu 2001, Taf. 15. 89; Bouzek 1990, 158, Pl. 14. 1; Tölle-Kastenbein 1974, Abb. 194. G.

Tarih: MÖ 100-50

Katalog No. 17 (Res. 4,17)

Envanter No: FCK12.K16.02.185

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/GD

sektör/j 10 Plankare/Tabaka/215.78

Ölçüler: AÇ: -- Y:4.8 cm CK: 0.5 cm

Hamur Rengi: Gley 1-6/1 10 Y (Greenish

Gray) **Astar Rengi:** İç: Gley 1-2.5/1 10Y

(Black) **Dış:** Gley 1-2.5/1 10Y (Black)

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve sıkı hamur dokusuna sahip olup, katkısızdır.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait *kalyksin*ten bir parça. Ağız ve ağız kenar bandı ve dip kısmı eksik. İç ve dış yüzeyde astar küçük parçalar halinde korunmuş.

Referans: Loumonier 1977, Pl. 110. 71, 341 (Bindirmeli kâseler grubu); Dereboylu 2001, Taf. 15. 89; Bouzek 1990, 158, Pl. 14. 1; Tölle-Kastenbein 1974, Abb. 194. G.

Tarih: MÖ 100-50

Katalog No. 18 (Res. 4,18)

Envanter No: FCK12.K16.02.190

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/GD

sektör/j 10 Plankare/Tabaka/215.78

Ölçüler: AÇ: -Y:3.2 cm CK: 0.4 cm

Hamur Rengi: Gley 1-6/1 10 Y (Greenish

Gray) **Astar Rengi:** İç: Gley 1-2.5/1 10Y

(Black) **Dış:** Gley 1-2.5/1 10Y (Black)

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve sıkı hamur dokusuna sahip olup, çok seyrek çok ince kireç

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait *kalyksin*ten bir parça. Ağız, ağız kenar bandı ve dip kısmı eksik. İç ve dış kısmında astar küçük parçalar halinde korunmuş.

Referans: Loumonier 1977, Pl. 110. 71, 341 (Bindirmeli kâseler grubu); Dereboylu 2001, Taf. 15. 89; Bouzek 1990, 158, Pl. 14. 1; Tölle-Kastenbein 1974, Abb. 194. G.

Tarih: MÖ 100-50

Katalog No. 19 (Res. 4,19)

Envanter No: FCK12.K16.02.183

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/GD

sektör/1 6 Plankare/Tabaka/215.76

Ölçüler: DÇ: 5.8 cm Y: 2.5 cm CK: 0.3 cm

Hamur Rengi: Gley 1-6/1 10 Y (Greenish

Gray) **Astar Rengi:** İç: Gley 1-2.5/1 10Y

(Black) **Dış:** Gley 1-2.5/1 10Y (Black)

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve sıkı hamur dokusuna sahip olup, katkısız.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait dip parçası. İç yüzeydeki astar tamamen kaybolmuş. Dış yüzeydeki astar büyük ölçüde korunmuş.

Referans:

Tarih: MÖ 100-50

Katalog No. 20 (Res. 4,20)

Envanter No: FCK12.K16.02.165

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/GD

sektör/1-j 6-7 Plankare/Tabaka/216.06

Ölçüler: DÇ: 5.8 cm Y: 2.5 cm CK: 0.3 cm

Hamur Rengi: Gley 1-6/1 10 Y (Greenish

Gray) **Astar Rengi-**

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve sıkı hamur dokusuna sahip olup, çok seyrek çok ince kireç katkılı.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait dip parçası. İç ve dış yüzeydeki astar tamamen dökülmüş.

Referans:

Tarih: MÖ 100-50

Katalog No. 21 (Res. 5,21)

Envanter No: FCK12.K16.02.188

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/GD sektör/j 10 Plankare/Tabaka/215.78

Ölçüler: AÇ: --Y:2.4 cm CK: 0.3 cm

Hamur Rengi: Gley 1-6/1 10 Y (Greenish Gray) **Astar Rengi:** İç: Gley 1-2.5/1 10Y (Black) **Dış:** Gley 1-2.5/1 10Y (Black)

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve sıkı hamur dokusuna sahip olup, katkısız.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait *kalyks* parçası. İç ve dış yüzeyde astar çok küçük noktalarda korunmuş.

Referans: Loumonier 1977, Pl. 53. 4154, 4180 (Athenaios Atölyesi).

Tarih: MÖ 100-50

Katalog No. 22 (Res. 5,22)

Envanter No: FCK12.K16.01.273

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/KD sektör/f-j 5 Plankare/ Yüzey Dolgu

Ölçüler: AÇ: 11.6 cm. Y: 4.5 cm CK: 0.3 cm

Hamur Rengi: 7.5 YR 7/4 (Pink) **Astar Rengi:** İç: 2.5 YR 4/4 (Reddish Brown) **Dış:** 2.5 YR 4/4 (Reddish Brown)

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert, sıkı bir hamur dokusuna sahip olup, çok seyrek çok ince mika ve kireç.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait ağız ve *kalyks* parçası. İç yüzeydeki astar neredeyse tamamen dökülmüş, dış yüzeyde sadece *kalykse* geçiş kısmında korunmuş.

Referans: Loumonier 1977, Pl. 53. 4154, 4180(Athenaios Atölyesi).

Tarih: MÖ 100-50

Katalog No. 23 (Res. 5,23)

Envanter No: FCK13.K16.02.81

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/KB sektör/b-e 1-4 Plankare/Tabaka/216.27-215.78

Ölçüler: AÇ: 11.6 cm. Y: 5.9 cm CK: 0.2 cm

Hamur Rengi: Gley 1-6/1 10 Y (Greenish Gray) **Astar Rengi:** İç: - **Dış:** -

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sıkı ve yumuşak bir hamur dokusuna sahip olup, çok seyrek çok ince mika ve kireç.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait ağız, ağız kenar bandı ve *kalyks*'in üst kısmına ait bir parça. Astar uygulaması görülmemekte. Gövde üzerinde yer alan kozalakların net olmamaları sadece aşınmaya bağlı olmayıp, kalıbın özensizliğinden de kaynaklanmakta.

Referans: Loumonier 1977, Pl. 53. 4154, 4180 (Athenaios Atölyesi).

Tarih: MÖ 100-50

Katalog No. 24 (Res. 5,24)

Envanter No: FCK12.K16.02.186

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/GD sektör/j 10 Plankare/Tabaka/215.78

Ölçüler: AÇ: 7.2 cm. Y: 3.6 cm CK: 0.3 cm

Hamur Rengi: Gley 1-6/1 10 Y (Greenish Gray) **Astar Rengi:** İç: Gley 1-2.5/1 10Y (Black) **Dış:** Gley 1-2.5/1 10Y (Black)

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve sıkı hamur dokusuna sahip olup, çok seyrek çok ince mika ve kireç.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait ağız, ağız kenar bandı ve *kalyks*'in üst kısmına ait bir parça. İç yüzeyde astar küçük parçalar halinde korunmuş, dış yüzeyde ise birkaç noktada görülmekte.

Referans:

Tarih: MÖ 50-0

Katalog No. 25 (Res. 5,25)

Envanter No: FCK12.K16.02.177

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/GD sektör/ı 6 Plankare/Tabaka/215.76

Ölçüler: AÇ: --Y:4.9 cm CK: 0.4 cm

Hamur Rengi: 7.5 YR 7/4 (Pink)**Astar Rengi: İç:** 2.5 YR 4/4 (Reddish Brown) **Dış:** 2.5 YR 4/4 (Reddish Brown)

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve sıkı bir hamur dokusuna sahip. Çok seyrek çok ince mika.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait ağız ve *kalyks* parçası. Dip kısmı eksik. İç yüzeydeki astar neredeyse tamamen dökülmüş, dış yüzeyde yer yer korunmuş.

Referans: Loumonier 1977, Pl. 80. 9336 (Kopyacı atölyesi), Pl. 111, 4181(Geometrik dekorlu kâseler grubu); Bouzek 1990, 106, Fig. 31. 4; Gülay-Tuluk 2001, Taf. 41 Abb. 13c, 13d.

Tarih: MÖ 100-50

Katalog No. 26 (Res. 5,26)

Envanter No: FCK12.K16.02.178

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/GD sektör/1 6 Plankare/Tabaka/215.76

Ölçüler: AÇ: --Y:4.8 cm CK: 0.3 cm

Hamur Rengi: 7.5 YR 7/4 (Pink)**Astar Rengi: İç: - Dış:** 2.5 YR 4/4 (Reddish Brown)

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve sıkı bir hamur dokusuna sahip. Çok seyrek çok ince mika.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait *kalyks* parçası. İç yüzeyde astar tamamen dökülmüş, dış yüzeyde ise yer yer korunmuş.

Referans: Loumonier 1977, Pl. 112. 4260, 4272 (Geometrik dekorlu kâseler grubu).

Tarih: MÖ 100-50

Katalog No. 27 (Res. 5,27)

Envanter No: FCK13.K16.01.6928

Alan/Açma/Derinlik: K16 Açması/KB sektör/c-4 Plankare/Yüzey /216.24

Ölçüler: AÇ: -Y: 3 cm CK:0.4 cm

Hamur Rengi: Gley 1 5/1 10 Y (Greenish Gray) **Astar Rengi:-**

Hamur Tanımı: İnce nitelikli, sert ve sıkı hamur dokusuna sahip olup, katkısız.

Form Tanımı: Kalıp yapımı, kabartmalı bir kâseye ait *kalyks*ten bir parça. Ağız, ağız kenar bandı ve dip kısmı eksik. İç ve dış yüzeydeki astarın tamamı dökülmüş.

Referans: Loumonier 1977, Pl. 112. 4260, 4272 (Geometrik dekorlu kâseler grubu).

Tarih: MÖ 100-50

KAYNAKÇA

- Akamatis 1993 I. Akamatis, *Clay Vase Moulds from Pella. A Contribution To The Study Of Hellenistic Pottery. Πήλινες μήτρες αγγείων από την Πέλλα. Συμβολή στη μελέτη της ελληνιστικής κεραμικής* (Αθήνα 1993).
- Anderson-Stojanović 1992 R. V. S. Anderson-Stojanović, *Stobi – The Hellenistic and Roman Pottery* (Princeton 1992).
- Anlağan 2000 T. Anlağan, Sadberk Hanım Müzesi Kalıplı Kaseler ve Kabartmalı Kaplar (İstanbul 2000).
- Athenaeus(a) Athenaeus, *The Deipnosophists*, Eng. Trans. by C.B. Gulick, The Loeb Classical Library (London 1930-1943)
- Athenaeus(b) Athenaeus, *The Deipnosophists, Banquet of the Learned*, Eng. Trans. by C. D. Yonge (London 1854)
- Benndorf 1883 O. Benndorf, *Griechische und sizilische Vasenbilder III* (Berlin 1869-1883).
- Berlin 1999 A. Berlin, “Studies in Hellenistic Iliion: The Lower City. Stratified Assemblages and Chronology”, *Studia Troica* 9, 1999, 73-157.
- Blavatskij 1959 V. D. Blavatskij, “O proizvodstve ‘megarskikh’ čash v Pantika-pee”, *KSIIMK* 75, 1959, 174-176.
- Bouzek 1990 J. Bouzek, *Studies of Greek Pottery in The Black Sea Area* (Prag 1990).
- Bouzek – Jansova 1974 J. Bouzek – L. Jansová “Megarian Bowls”, içinde: J. Bouzek (ed.), *Anatolian Collection of Charles University (Kyme I)* (Praha 1974) 13-76.
- Braun 1970 K. Braun, “Der Dipylon-Brunnen B1, Die Funde”, *AthMitt* 85, 1970, 129-269.
- Burke – Pollit 1975 S. Burke – J. Pollit, *Greek Vases at Yale* (New Haven, 1975).
- Callaghan 1982 P. J. Callaghan, “On the Origin of the Long Petal Bowls”, *BICS* 29, 1982, 63-68.
- Christensen – Johansen 1971 A. P. Christensen – Ch. F. Johansen, *Les poteries hellénistiques et les terres sigil- lées orientales Hama: Fouilles et recherches de la Fondation Carlsberg 1931-1938 III 2*. (Copenhagen 1971).
- Civelek 1994 A. Civelek, *Phokaia Kalıp Yapımı Kaseleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi (İzmir 1994).
- Conze 1913 A. Conze, *Stadt und Landschaft, Altertümer von Pergamon, Band I, Text 2* (Berlin 1913).
- Courby 1922 F. Courby, *Les vases grecs à reliefs* (Paris 1922).

- Daskalakis 2012 N. Daskalakis, “Ανάγλυφοι σκύφοι από την αρχαία Λάππα (Αργυρούπολη) στο Ρέθυμνο / Skyphoi with relief decoration from ancient Lappa(Argyroupoli) near Rethymno”, *Creta Antica* 13, 2012, 227- 300.
- Dereboylu 1994 E. Dereboylu, *Daskyleion Hellenistik Devir Seramiği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi (İzmir 1994).
- Dereboylu 2001 E. Dereboylu, “Weissgrundige Keramik und hellenistische Reliefbecher aus dem Hanghaus 2 in Ephesos”, içinde: F. Krinzinger (ed.), *Studien zur Hellenistischen Keramik in Ephesos*, Ergh. 2 der Jahresh Österr. Arch. Inst. (Wien 2001) 21-44.
- Dereboylu 2003 E. Dereboylu, “Daskyleion Kabartmalı Kâseleri ve Batı Yamacı Kapları Kronoloji ve Üretim Yerleri Problemleri”, içinde: C.Abadie-Reynal (ed.), *Les Céramiques en Anatolie aux Époques Hellénistique et Romaine. Varia Anatolica 15. Actes de la Table Ronde d'Istanbul*, 23-24 Mai 1996 (İstanbul 2003) 55-63.
- Doksanaltı 2003 E. Doksanaltı, “Knidos-Kap Krio Hellenistik Sarnıç Buluntuları”, içinde: C. Abadie-Reynal (ed.), *Les Céramiques en Anatolie aux Époques Hellénistique et Romaine, Varia Anatolica 15, Actes de la Table Ronde d'Istanbul*, 23-24 Mai (Paris 1996) 27-33.
- Domaneantu 2000 C. Domăneanțu, *Les bols hellénistiques à décor en relief*, Histria 11 (Bucarest 2000).
- Dupont 2013 P. Dupont, “Les bols à reliefs hellénistiques d’Histria: données archéométriques préliminaires”, içinde: G. R. Tsatskheladze et al. (ed.), *The Bosphorus: gateway between the ancient west and east (1st millennium BC–5th century AD), Proceedings of the fourth International Congress on Black Sea Antiquities Istanbul 14th – 18th September 2009*, BAR 2517 (Oxford 2013) 337-345.
- Edwards 1956 G. R. Edwards, “Hellenistic Pottery”, *Small Object From Pnyx:2, Hesperia Supplements* Vol. 10 (Princeton 1956) 83-112.
- Edwards 1975 G. R. Edwards, *Corinthian Hellenistic Pottery* (Corinth, 7.3) (Princeton 1975).
- Edwards 1981 C. Edwards, “Corinth 1980: Molded Relief Bowls”, *Hesperia* 50, 1981, 189-210.
- Edwards 1986 C. M. Edwards, “Corinthian Moldmade Bowls: The 1926 Reservoir”, *Hesperia* 55.4, 1986, 389-419.
- Erol 2013 A. F. Erol, “Ordu İli, Fatsa İlçesi Arkeolojik Yüzey Araştırması 2011”, *AST* 30.2, 183-196.
- Erol 2014 A. F. Erol, “Ordu İli Fatsa İlçesi Cıngırt Kayası Kazısı 2013”, *KST* 36.1, 2014, 383-400.

- Erol – Tamer 2014 A. F. Erol – D. Tamer, “The Excavation at Cingirt Kayası: Assessments in the Light of Archaeological Findings”, içinde: E. Hrnčiarik (ed.), *Turkey Through The Eyes of Classical Archaeologists, Trnavská Univerzita V Trnave Universitas Tyrnaviensis* (Trnava 2014) 73-98.
- Erol 2015 A. F. Erol, “New Findings on the History and Archaeology of the Eastern Black Sea Region of Turkey: The Excavation at Cingirt Kayası”, içinde: *Fifth International Congress on Black Sea Antiquities, (17-21 Eylül 2013, Belgrad)*, *Archaeopress* (Oxford 2015) 451-460.
- Erol – Yıldırım 2016 A. F. Erol – E. Yıldırım, “Fatsa Cingirt Kayası Kazısında Bulunan Ok Uçları” *Arkeoloji ve Sanat* 153, 133-148.
- Ersoy 2013 A. Ersoy, “Smyrna/İzmir Kazıları Kalıp Yapımı Kaseleri ve Kabartmalı Kapları”, *TUBA-KED* 11, 2013, 31-50.
- Gajdukevič, 1958 V. F. Gajdukevič, “Raskopki Tiritaki i Mirmekija v 1946-1952”, *MatIssLA* 85, 1958, 149-218.
- Gajdukevič, 1971 V. F. Gajdukevič, *Das bosporanische Reich* (Berlin 1971).
- Gassner 1997 V. Gassner, *Das Südtor der Tetragonos Agora: Keramik und Kleinfunde*, *FiE* 13/1/1 (Wien 1997).
- Glabov 1965 I. Galabov, “Predrimaska keramika ot Apolonia”, *IzvBurgas* 2, 1965, 11-48.
- Grzegorzólka 2010 S. Grzegorzólka, *Megarian Bowls from the Collection of the Kerch History and Culture Reserve* (Warsaw 2010).
- Guldager-Bilde 2009 P. Guldager-Bilde, “(Pontic) Demetrios: A Late hellenistic Manufacturer of Mouldmade Bowls in Grey Ware (Abstract)”, içinde: A. Avram, L. Buzoianu, C. Chera, G. Custurea, P. Dupont, V. Lungu, I. Nastasi (ed.), *Pontica* 42, *Suppl. I, Pontic Grey Ware* (Constanta 2009) 187-190.
- Guldager-Bilde 2010 P. Guldager-Bilde, “F Mouldmade Bowls”, içinde: Nina A. Lejpunskaja, Pia Guldager Bilde, Jakob Munk Højte, Valentina V. Krapivina & Sergej Dmitrievic Kryžickij (ed.), *The Lower City of Olbia (Sector NGS) in the 6th Century BC to the 4th Century AD.*, *Black Sea Studies* 13 (Aarhus 2010) 269-288.
- Günay-Tuluk 2001 G. Günay-Tuluk, “Hellenistische Reliefbecher im Museum von Ephesos”, içinde: F. Krinzinger (ed.), *Studien zur Hellenistischen Keramik in Ephesos*, *Ergh. 2 der Jahresh Österr. Arch. Inst.* (Wien 2001) 51-70.
- Gürler 1994 B. Gürler, *Metropolis'in Hellenistik Dönem Seramiği* (Ege Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi) (İzmir 1994).

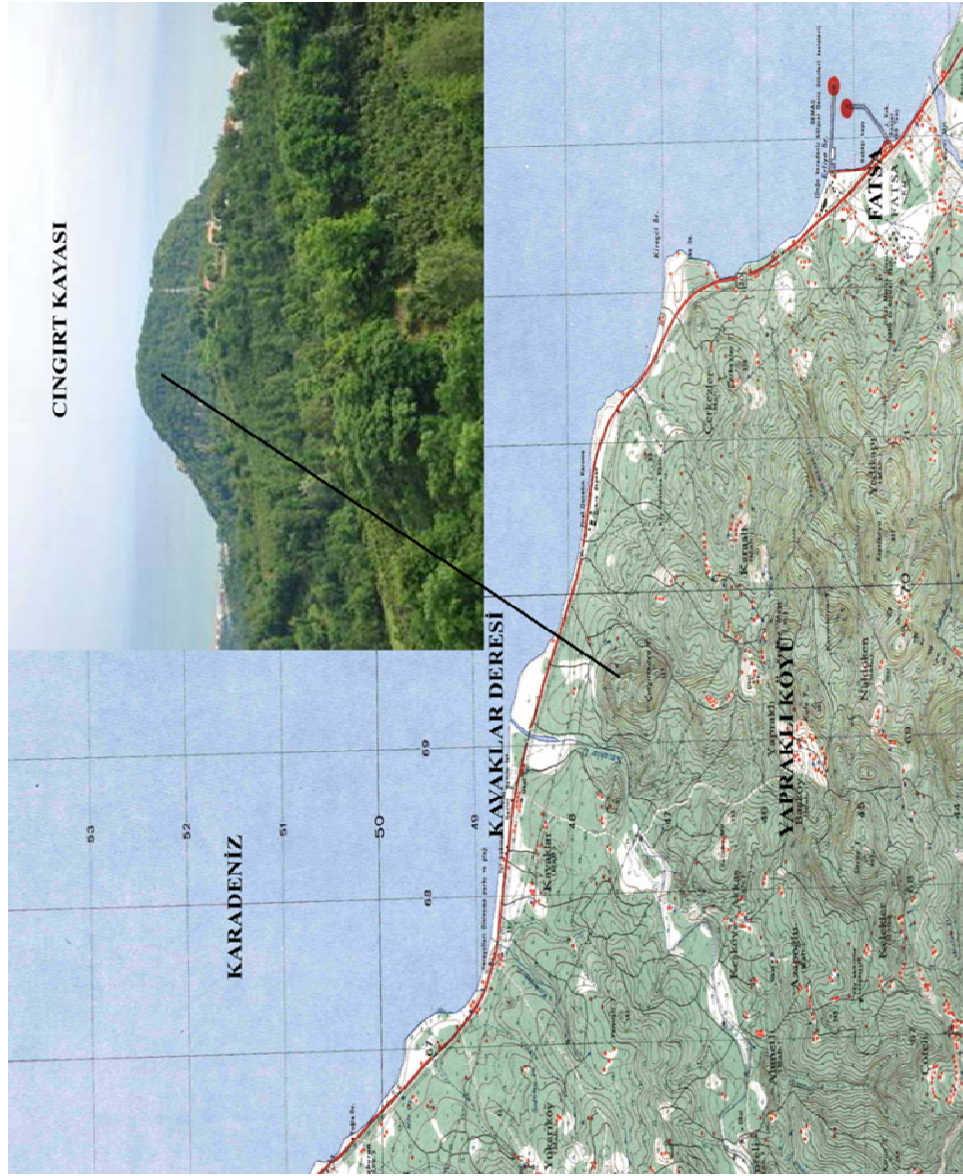
- Gürler 2003 B. Gürler, “Hellenistic Ceramic of Metropolis in Ionia: Chronology, Production and Related Cities”, içinde: C. Abadie-Reynal (ed.), *Les Céramiques en Anatolie aux Epoques Hellénistique et Romaine*. Varia Anatolica 15. Actes de la Table Ronde d'Istanbul, 23-24 Mai (Paris 2003) 9-16.
- Hausmann 1959 U. Hausmann, *Hellenistische Reliefbecher aus attischen und böotischen Werkstätten: Untersuchungen zur Zeitstellung und Bildüberlieferung* (Stuttgart 1959).
- Hausmann 1996 U. Hausmann, *Hellenistische Keramik. Eine Brunnenfüllung nördlich von Bau C und Reliefkeramik verschiedener Fundplätze in Olympia* (Berlin 1996).
- Hellström 1965 P. Hellström, *Pottery of Classical and Later Date Terracotta Lamps and Glass*, Labraunda II.1 (Lund 1965).
- Hojte 2009 J. M. Hojte, The Administrative Organisation of the Pontic Kingdom, içinde: J. M. Hojte (ed.), *Mithridates VI and the Pontic Kingdom, Black Sea Studies 9* (Aarhus 2009) 95-108.
- Jones 1950 F. F. Jones, “The Pottery”, içinde: H. Goldman (ed.), *Excavations at Gözlü Kule, Tarsus. Volume I. The Hellenistic and Roman Periods* (Princeton 1950) 149-296.
- Kenrick 1985 P. M. Kenrick, *The Fine Pottery Excavations at Sidi Khrebish, Benghazi, Berenice 3.1*(Tripoli 1985).
- Kossatz 1990 A. U. Kossatz, *Funde aus Milet Teil 1. Die megarischen Becher*, (Milet, 5.1) (Berlin-New York 1990).
- Kovalenko 1996 S. A. Kovalenko, “Some Notes on the Production of Hellenistic Mouldmade Relief Ware in the Bosporan Kingdom”, içinde: G.R. Tssetskhladze (ed.), *New Studies on the Black Sea Littoral* (Colloquia Pontica 1) (Oxford 1996) 51-57.
- Ladstätter 2003 S. Ladstätter, “Ein hellenistischer Brunnen in SR 9C”, içinde: C. Lang-Auinger (ed.), *Hanghaus 1 in Ephesos. Funde und Ausstattung*, FiE VIII/4 (Wien 2003) 22-69.
- Ladstätter 2010 S. Ladstätter, “Keramik”, içinde: F. Krinzinger (ed.), *Hanghaus 2 in Ephesos. Die Wohneinheiten 1 und 2: Baubefund. Ausstattung. Funde*, FiE VIII/8 (Wien 2010) 172-279.
- Lang-Auinger 1996 C. Lang-Auinger, *Hanghaus 1 in Ephesos. Der Baubefund*, FiE VIII/3 (Wien 1996).
- Lätzer 2009 A. Lätzer, “Studien zu einem späthellenistisch-frühhellenistischen Fundkomplex aus dem Hanghaus 2 in Ephesos”, *ÖJb* 78, 2009, 123-220.

- Laumonier 1977 A. Laumonier, *La Céramique Hellénistique a Reliefs. 1. Ateliers "Tonies"*, Delos XXXI (Paris 1977).
- Lawall ve diğ. 2014 M.L. Lawall, P. Guldager Bilde, L. Bjerg, S. Handberg & J.M. Højte, "The Lower City of Olbia Pontike Occupation and Abandonment in the 2nd Century BC", içinde: P. Guldager Bilde and M. L. Lawall (ed.), *Pottery, Peoples and Places. Study and Interpretations of Late Hellenistic Pottery*, Black Sea Studies 16 (Aarhus 2014) 29-45.
- Levi 1964 E. I. Levi, "Keramičeskij kompleks III-II vv.do n.e. iz raskopok ol'vijskoj agory", içinde: Gajdukevič (ed.) *Ol'vija. Temenos i agora* (Mosova-Leningrad 1964) 225-280.
- Loseva 1962 N. M. Loseva, "Ob importe i mestnom proizvodstve 'megarskich' čaš na Bos- pore", *MatIsLA 103*, 1962, 195-205.
- Luca – Radt 1999 G. de Luca – W. Radt, *Sondagen im Fundament des Grossen Altars*, PF XXII (Berlin and New York 1999).
- Mitsopoulos-Leon 1991 V. Mitsopoulos-Leon, *Die Basilika am Staatsmarkt in Ephesos. Kleinfunde 1. Teil. Keramik hellenistischer und römischer Zeit*, FiE 9/2/2 (Wien 1991).
- Moevs 1980 M. T. M. Moevs, "Italo-Megarian Ware at Cosa", *MAAR, Vol. 34, 1980*, 165-229.
- Ognenova 1960 L. Ognenova, "Les fouilles de Mésembria", *BCH 84, 1960*, 221-232.
- Pagenstecher 1913 T. Pagenstecher, *Die griechische-ägyptische Sammlung Ernest von Sieglin II, 3* (Leipzig 1913).
- Pinkwart – Stammitz 1984 D. Pinkwart – W. Stammitz, *Peristylhäuser westlich der Unteren Agora*, *AvP XIV* (Berlin 1984).
- Rogl 2001 C. Rogl, "Eine Vorschau zu den reliefverzierten Trinkbechernder ephesischen Monogramm – Werkstatt", içinde: F. Krinzinger (ed.), *Studien zur Hellenistischen Keramik in Ephesos*, Ergh. 2 der Jahresh Österr. Arch. Inst. (Wien 2001) 99-111.
- Rogl 2010 C. Rogl, "Reliefverzierte Trinkgefäße aus Fundkontexten späthellenistischer Wohnbebauung – ein überregionaler Vergleich", içinde: S. Ladstätter – V. Scheibelreiter (ed.), *Städtisches Wohnen im östlichen Mittelmeerraum 4. Jh. v. Chr. – 1. Jh. n. Chr. Akten des internationalen Kolloquiums vom 24.–27. Oktober 2007 an der Österreichischen Akademie der Wissenschaften*, *Archäologische Forschungen* 18 (Wien 2010) 657-666.

- Rogl 2014 C. Rogl “Mouldmade Relief Bowls from Ephesos – The Current State of Research”, içinde: Pia Guldager Bilde and Mark L. Lawall (ed.), *Pottery, Peoples and Places. Study and Interpretations of Late Hellenistic Pottery*, Black Sea Studies 16 (Aarhus 2014) 113-139.
- Rotroff 1982 S. I. Rotroff, *Hellenistic Pottery Athenian and Imported Moldmade Bowls*, The Athenian Agora XXII (New Jersey 1982).
- Rotroff 2006 S. I. Rotroff, “The Introduction of the Moldmade Bowl Revisited. Tracking a Hellenistic Innovation”, *Hesperia* 75, 2006, 357-378.
- Rotroff 2011 S. I. Rotroff, “The Date of the Long-Petal Bowl: A Review of the Contextual Evidence”, *Z' Episthymonikē Synántηση για την ελληνιστική κεραμική* : Αττίο, 4-9 Απριλίου 2005 : πρακτικά / 2011 (Αθήνα 2011) 635-644.
- Rotroff – Oliver 2003 S. I. Rotroff – A. Jr. Oliver, *The Hellenistic Pottery from Sardis: The Finds through 1994* (Archaeological Exploration of Sardis. Monograph 12) (Cambridge, Mass. – London 2003).
- Samojlova 1984 T. L. Samojlova, “Rel’efnaja keramika ellinističeskogo vremeni iz raskopok Tiry”, içinde: G.A Dzis-Rajko et al. (ed.), *Severnoe Pričernomor’e(materialy po archeologii)* (Kiev 1984) 119-129.
- Saraçoğlu – Çekilmez 2011 A. Saraçoğlu – M. Çekilmez, “Tralleis Batı Nekropolis ve Konut Alanı Hellenistik Dönem Seramiği: 2006-2007 Buluntuları”, *Col-An X 2011*, 219-249.
- Saygılı 2011 B. Saygılı, *Kibyra Kalıp Yapımı Kâseleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi (İzmir 2011).
- Saygılı 2012 B. Saygılı, “Kalıp Yapımı Kibyra Kâseleri”, içinde: K. Dörtlük, T. Kahya – R. B. Seyhan – T. Ertekin (ed.) *Uluslararası Genç Bilimciler Buluşması, Anadolu Akdeniz Sempozyumu, 04-07 Kasım Antalya* (Antalya 2012) 397-414.
- Schmid 2006 S. G. Schmid, *Boire pour Apollon: céramique hellénistique et banquets dans le sanctuaire d’Apollon Daphnéphoros (Eretria 16)* (Gollion 2006).
- Schwabacher 1941 W. Schwabacher “Hellenistische Reliefkeramik im Kerameikos”, *AJA* 45, No. 2, 1941, 182-228.
- Seiterle 1982 G. Seiterle, “Das Hauptstadttor von Ephesos”, *AntK* 25.2, 1982, 145-149.
- Šelov 1966 D. B. Šelov, “Rel’efnye ellinističeskie čaši iz Tanaisa”, *Sbornik narodniho muzea v Prage Ser. A 20.1-2*, 1966, 159-162.
- Šelov 1969 D. B. Šelov, “Nachodki v Tanaise “Megarskich” čaš”, *MatIssLA* 154, 1969, 220-247.

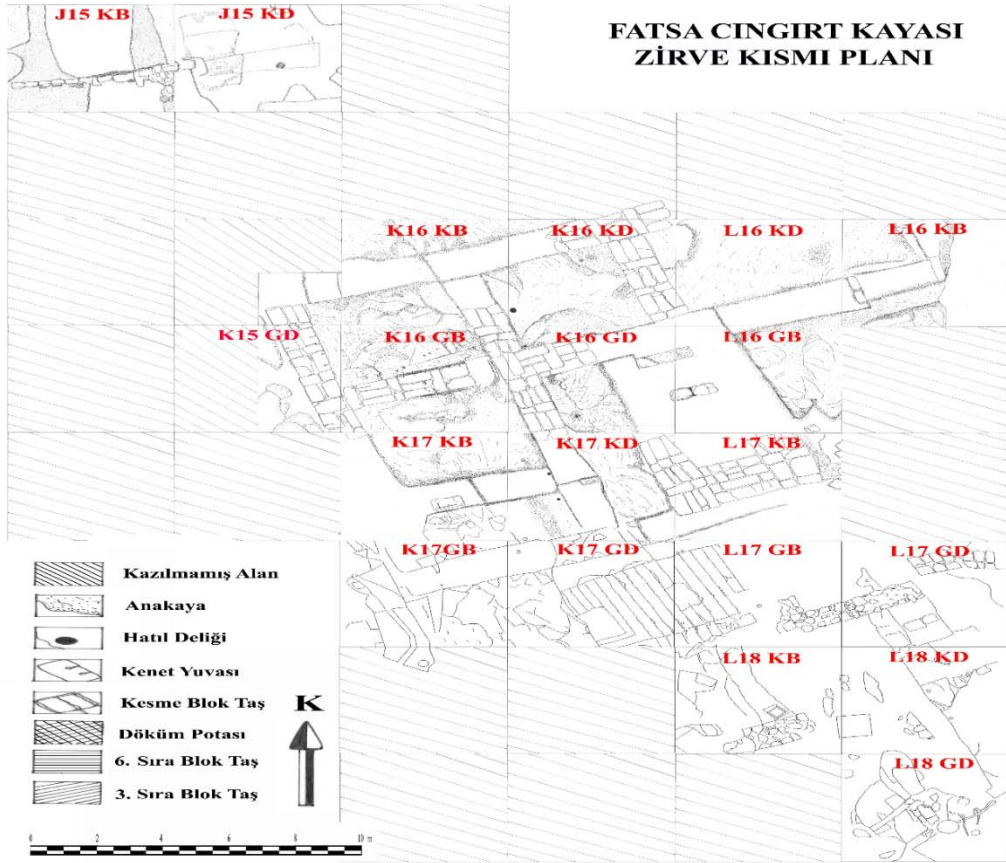
- Siebert 1978 G. Siebert, *Recherches sur les ateliers de bols à reliefs du Péloponnèse à l'époque hellénistique* (Bibliothèque des Ecoles françaises d'Athènes et de Rome 233) (Paris 1978).
- Šurgaja 1962 I. G. Šurgaja, "O proizvodstve ellinističeskoj rel'efnoj keramiki na Bospore", *MASP* 4, 1962, 74-79.
- Šurgaja 1963 I. G. Šurgaja, "Pozdneellinističeske rel'efnye kubki iz Mirmekija", *KSIIMK* 95, 1963, 107-111.
- Şenyurt – Akçay 2016 S. Y. Şenyurt – A. Akçay, "Kurul Kalesi (Ordu) 6. Mithradates Dönemi Yerleşimi Üzerine Ön Değerlendirmeler", *Seleucia ad Calycadnum VI*, 2016, 221-248.
- Tekkök Biçken 1996 B. Tekkök-Biçken, *The Hellenistic and Roman Pottery from Troia: Second Century B.C. to Sixth Century A.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Missiori University (Columbia 1996).
- Thompson 1934 H. A. Thompson, "Two Centuries of Hellenistic Pottery", *Hesperia* 3, 1934, 311-480.
- Tolstikov – Zhuravlev 2004 V. Tolstikov – D. Zhuravlev, "Hellenistic pottery from two cisterns on the acropolis of Panticapaeum", içinde: *Praktiká tis ST' Epistimonikí Synántisi gia tin Ellinistikí Keramikí. Provlímata chronológisis – kleistá synola, ergastiria. Vólos 17–23 Aprilioy 2000* (Athina 2004) 269-276.
- Tölle Kastenbein 1974 R. Tölle-Kastenbein, *Das Kastro Tigani. Die Bauten und Funde Griechischer und Byzantinischer Zeit*, Samos XIV, (Bonn 1974).
- Tsantila 2013 V. Tsantila, "Οι εισηγμένοι 'δηλιακοί' ανάγλυφοι σκύφοι των ακαρνανικών Οινιαδών", içinde: F. Lang – P. Funke – L. Kolonas – E.-L. Schwandner – D. Maschek (ed.), *Interdisziplinäre Forschungen in Akarnania – Διεπιστημονικές έρευνες στην Ακαρνανία, Akarnanien-Forschungen 1* (Bonn 2013) 293-302.
- Usaceva 1978 O. N. Usaceva, "Rel'efnaja keramika iz Kep", *KSLA* 56, 1978, 100-107.
- Ushakov ve diğ. 2016 S. Ushakov – E. Lesnaya – M. Tiurin, "The New Hellenistic Assemblages from the North-Eastern District of the Tauric Chersonesos", içinde: S. Japp - P. Kögler (ed.); *Traditions and innovations Tracking the Development of Pottery from the Late Classical to the Early Imperial Periods*; IARPOTHP Vol 1 (Wien 2016) 491-502.
- Vaag ve diğ. 2002 L. E. Vaag – V. Nørskov - J. Lund, *The Pottery: Ceramic Material and other Finds from Selected Contexts, The Maussolleion at Halikarnassos* vol. 7 (Aarhus 2002).
- Vapur 2011 Ö. Vapur, "Menderes Magnesiası Theatron Kazısı Seramik Buluntuları", *Anadolu / Anatolia* 37, 2011, 143-193.

- Vnukov – Kovalenko 1998 S. Ju. Vnukov – S. A. “Kovalenko, Megarskie čaši s gorodišča Kara-Tobe”, içinde: D. V. Žuravlev (ed.), *Ellinističeskaja i rimskaja keramika v Severnom Pričernomor'e. Trudy Gosudarstvenogo Istoričeskogo Muzeja* 102 (Moskva 1998), 61-76.
- Waagé 1948 F. O. Waagé, “Hellenistic and Roman tableware of North Syria”, içinde: F.O. Waagé (ed.), *Ceramics and Islamic coins* (Antioch-on-Orontes, 4.1) (Princeton-London 1948) 1-60.
- Waldner – Ladstätter 2014 A. Waldner – S. Ladstätter, “Keramik”, içinde: H. Thür – E. Rathmayr (ed.), Hanghaus 2 in Ephesos. Die Wohneinheit 6. Baubefund, Ausstattung, Funde, *FiE* VIII 9 (Wien 2014) 435-588.
- Weinberg 1949 S. S. Weinberg, “Investigations at Corinth, 1947-1948”, *Hesperia* 18.1, 1949, 148-157.
- Wiegand – Schrader 1904 T. H. Wiegand – H. Schrader, *Priene. Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in den Jahren 1895 1898* (Berlin 1904).
- Wintermeyer 1980 U. Wintermeyer, “Didyma 1975–1979. Katalog Ausgewählter Keramik und Kleinfunde”, *IstMitt* 30, 1980, 122-160.
- Yedidağ 2015 T. Y. Yedidağ, “Dorylaion Kalıp Yapımı Kâseleri”, *Olba XXIII*, 2015, 235-272.
- Zhuravlev 2011 D.Zhuravlev, “Novye nachodki pozdneellinističeskich keramiki I svetil'nikov iz Pantikapeja”, içinde: M. G. Abramzon (ed.) *Problemy istorii, filologii, kul'tury* 4 (Moscow 2011) 221-263.
- Ziegenaus – De luca 1968 O. Ziegenaus, – G. De luca, *Das Asklepieion 1. Teil. Der südliche Temenosbezirk in hellenistischer und frühbrömischer Zeit. AvP* XI 1 (Berlin 1968).
- Ziegenaus – De luca 1975 O. Ziegenaus – G. De luca, *Das Asklepieion 2. Teil. Der nördliche Temenosbezirk und angrenzende Anlagen in hellenistischer und frühbrömischer Zeit. AvP* XI 2. (Berlin 1975).
- Zuravlev – Zuravleva 2014 D. Zuravlev – N. Zuravleva, “Late Hellenistic Pottery and Lamps from Pantikapaion: Recent Finds”, içinde: Pia Guldager Bilde and Mark L. Lawall (ed.), *Pottery, Peoples and Places. Study and Interpretations of Late Hellenistic Pottery*, Black Sea Studies 16 (Aarhus 2014) 255-286.

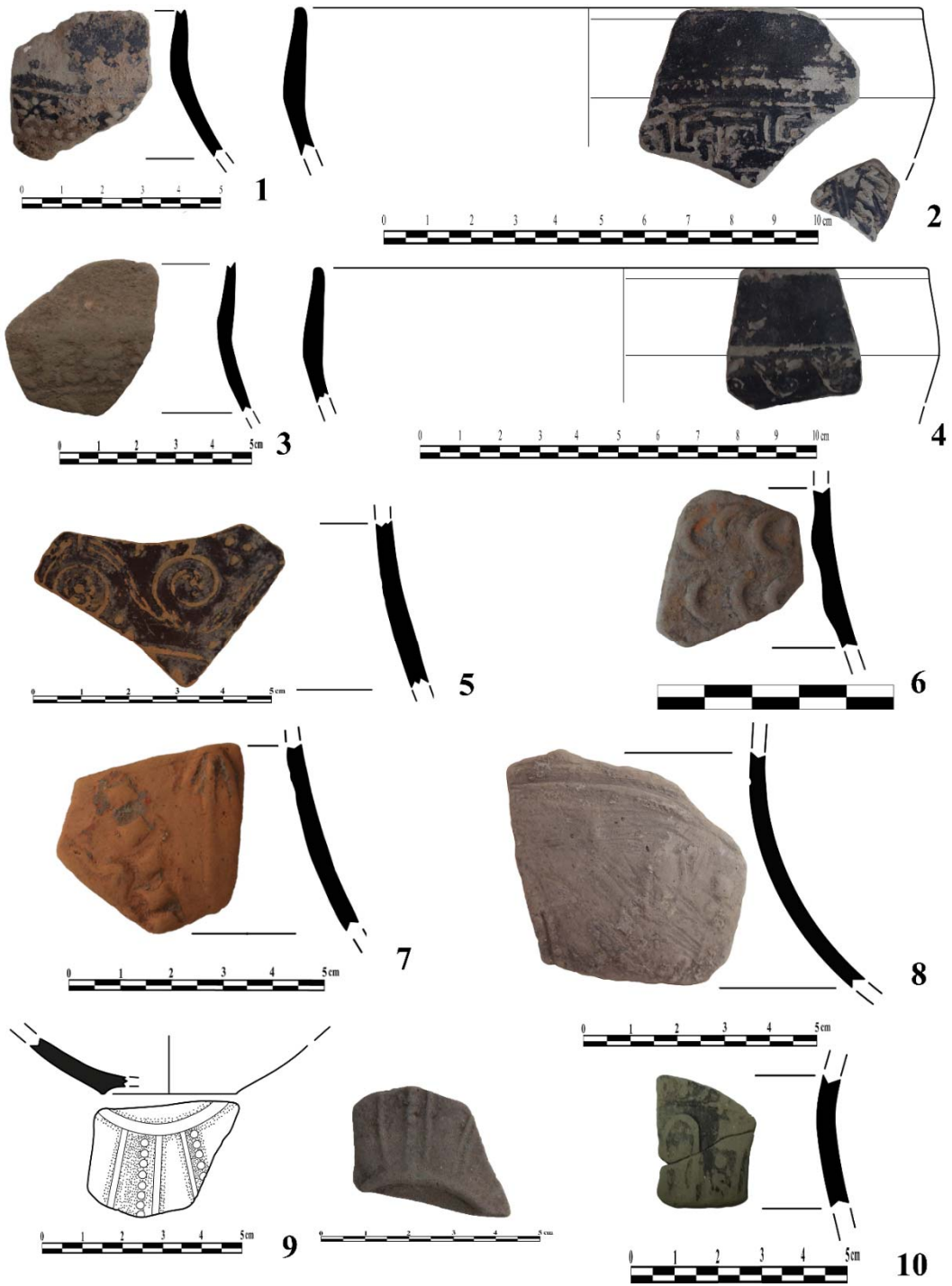
Resim 1

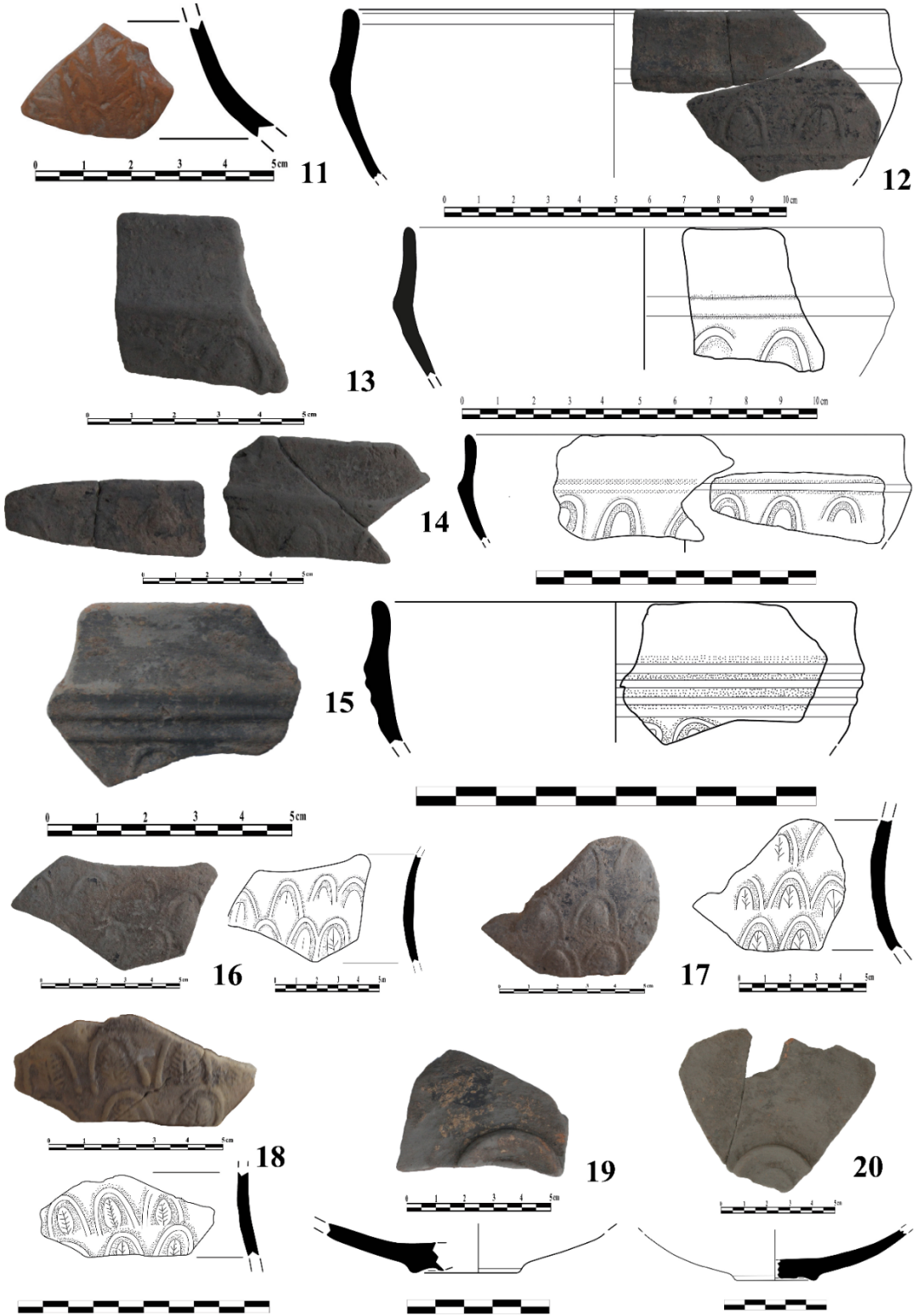

Resim 2

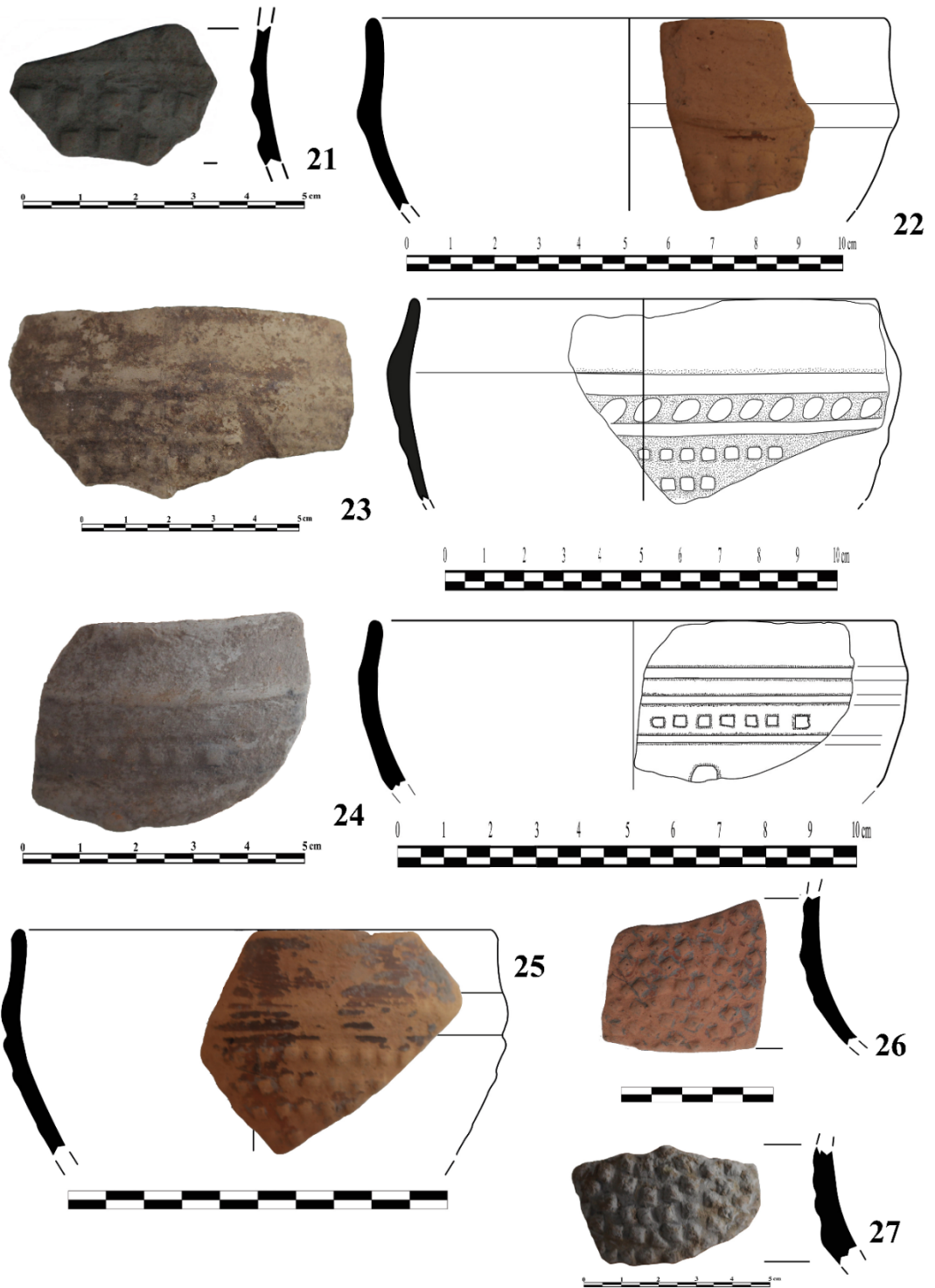

Resim 3

Resim 4

Resim 5